

RIIGIKOGU

IV koosseis.

IX istungjärk.

236. koosolek.

23. märtsil 1932.

Sisu:

1. Päevakorra muutmine.
2. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli päralt olevate kinnisvarade ülikooli nimele kinnistamise seadus — III lugemisel.
3. Tariifi nõukogu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
4. Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.
5. Kinnisvarade enampakkumise asjus Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
6. Riigi eelarve seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.
7. Riigi eelarve seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
8. Talumaade suuruse kohta käivate kitsenduste kaotamise seadus — II lugemisel.
9. Sõjaväeosade ja -asutuste alla võetud ruumide üüri seaduse § 4 muutmise seadus — II lugemisel.
10. Laevakindlustusseltside laenude eest vastutamise seadus — II lugemisel.
11. Piimaühingutele määratud toetuskrediitide kasutamise seadus — II lugemisel.
12. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
13. Riigi 1930/31. a. eelarve täitmise ning kassa aruande ja riigikassa bilansi kinnitamise seadus — II lugemisel.
14. Põllupidajate võlgade korraldamise seadus — II lugemisel.
15. Lennuvarustuse muretsemise ja krediidi määramise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
16. Tulumaksuseaduse § 91 muutmise seadus — II lugemisel.
17. Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
18. Eesti-Prantsuse kaubanduse-konventsiooni muutmise protokollki kinnitamise seadus — I lugemisel.
19. Raudteedevõrgu arendamise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
20. Pikalaenu Panga pantlehtede eest vastutamise seadus — I lugemisel.
21. Riigiasutuste koosseisude ja riigitee-

- nijate palkade seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
22. Ametisõitute tasu seadus — I lugemisel.
23. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
24. Asunduskapitali 1930./31. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — I lugemisel.
25. Maakorralduse ühingute seadus — I lugemisel.
26. Maatulundusekapitali seaduse muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.
27. Maiusainetemaksu seadus — I lugemisel.
28. Põllupidajate 1932. a. tulumaksu vähendamise seadus — I lugemisel.
29. Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel teenistusvahetuste korraldamise seadus — I lugemisel.
30. Riigikogu liikmete tasu- ja sõiduraha seadus — I lugemisel.
31. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — I lugemisel.
32. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 10.28 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi **O. Gustavson**.

1. Päevakorra muutmine.

L. J o h a n s o n: Täna ses päevakorras on 34 päevakorra-punkti, kui neid hakkasime lähemalt vaatama, siis leiame, et neist 10 võiks välja heita, kõiki neid ei jõuagi vastu võtta. Siin on kaks punkti, mida võiks väga hästi välja jätta, see on punkt 11 — Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõidu seaduse muutmise seadus, ja 12 punkt — Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõiduseaduse muutmise seadus. Mõlemad seadused ei ole tarvilikud, nad on esitatud laevaomanikude huvides, et meeskonda vähendada. Selle vastu on toodud I lugemisel terve rida põhjendusi, ja see võib tuua palju läbirääkimisi esile ja teised päevakorra-punktid,

mida vastu võtta tahame, neid vastu võtta ei jõuta. Midagi ei ole katki, kui need otsustamata jäävad. Teen ettepaneku, punktid 11 ja 12 *) päevakorrast välja jätta.

O. Kask: Ma leian, et need motiivid, mis I lugemisel ja ka praegu härra Johanson ette tõi, on täitsa kaaluvad. Meil ei ole mõtet koormata päevakorda ja neid eelnõusid sisse võtta. Need seadused toovad palju paksu verd meremeeste ringkondades ja kasu ei ole kellelgi. Arvatakse, et meie laevaomanikud võivad sellega, kuid minu arvates sisuliselt nad kaotavad sellega, Toetan rkl. Johanson'i ettepanekut, need punktid päevakorrast välja jätta.

L. Johanson'i ettepanek võetakse vastu.

2. Eesti Vabariigi Tartu ülikooli päralt olevate kinnisvarade ülikooli nimele kinnistamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja K. Tam m.

Juhataja: Selle seaduseelnõu III lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja K. Tam m: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud. Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

3. Tariifi nõukogu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarman'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Juhataja: Selle seaduseelnõu III lugemisel jääb ära teksti ettekandmine.

Pealkiri võetakse vastu.

(Seaduseelnõu tekst.)

Aruandja J. Soots: Seaduseelnõusse on üks trükiviga sisse sattunud, nimelt

*) 11. Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

12. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

§ 2 esimeses reas on „Tariifi nõukogus on 14 liiget“, peab olema „Tariifi nõukogus on 16 liiget“.

Juhataja: See parandus ei tule eraldi hääletamisele.

Seaduseelnõu tekst võetakse vastu ühes aruandja ja redaktsiooniliste parandustega.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja J. Soots: Kuna seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, siis teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

4. Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja R. Eliaser.

Juhataja: Selle seaduseelnõu III lugemisel jääb ära osade teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega osade viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja R. Eliaser: Ma teen ettepaneku,

seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata, kuna redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud.

Ettepanek võetakse vastu.

5. Kinnisvarade enampakkumise asjus Tsiivilkohtupidamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja K. Tam m.

Juhataja: Selle seaduseelnõu III lugemisel jääb ära teksti ettekandmine.

Võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga.

Aruandja K. Tam m: Teen ettepaneku,

seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni andmata vastu võtta, kuna redaktsiooni komisjon on selle läbi vaadanud.

Ettepanek võetakse vastu.

6. Riigi eelarve seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

7. Riigi eelarve seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuks.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

8. Talumaade suuruse kohta käivate kitsenduste kaotamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Jõeäär.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

9. Sõjaväeosade ja -asutuste alla võetud ruumide üüriseaduse § 4 muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Holberg'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni abiesimees J. Klement.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära osade teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

10. Laevakindlustusseltside laenude eest vastutamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Jaanis.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

11. Piimaühingutele määratud toetuskreeditide kasutamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

12. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Maakomisjoni aruandja J. Saar.

Juhataja: Selle seaduseelnõu arutamisel jääb paragrahvide tekst ette kandmata.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

13. Riigi 1930/31. a. eelarve täitmise ning kassa aruande ja riigikassa bilansi kinnitamise seadus — II lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja K. Tonkman.

Juhataja: Seaduseelnõu paragrahvide tekst jääb ette kandmata.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

14. Põllupidajate võlgade korraldamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman.

Üldkomisjoni kaasaruandja K. Tam m.

Juhataja: Selle seaduseelnõu II lugemisel jääb paragrahvide tekst ette kandmata.

(Pealkiri.)

J. Soots: Lugupeetud rahvasaadikud! Põllumeeste kogude ja põllumeeste, asunikude ning väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühma nimel on mul au teatada järgmist.

Meie pooldame käesoleva seaduse põhimõtteid ja oleme oodanud pikkisilmi seda seadust. Teisest küljest on nüüd aga selgunud, et seaduseelnõu tekst on keeruline ja tekitab palju arusaamatusi. Seda arvesse võttes oleme komisjonis katsunud parandusi teha, et seaduse sisu lihtsustada, kuid see pole läbi läinud. Arvesse võttes, et aeg on hiline, ei tee meie katset seadust parandada või parandusi esitada, vaid loobume sellest ja hääletame seaduse vastuvõtmise poolt seaduse põhimõtte pärast, kuid vastutuse seaduse elluviimise tagajärgede eest jätame Vabariigi Valitsuse ja

nende rühmade kanda, kes meid on takistanud tarvilikke parandusi läbi viia. (V a h e l h ü ü e.)

M. J u h k a m: Ma pean, härrad Riigikogu liikmed, sõna võtma õieti faktilise märkuse piirides. Ma võtsin seaduse arutamise osa kogu aeg nii rahaasjanduse kui ka üldkomisjonis, ja pean ütleva, et mul ei tule meelde ühtki juhust, kus põllumeeste rühm oleks parandusi teinud, ja teised seda takistanud. Üldkomisjonis tehti eelnõu kohta küll väga palju parandusi, nii et see tuli komisjonist välja sootuks teistsugusena, kui valitsuse poolt esitati. Kui aga põllumeeste kogudele on seadus nüüd vastuvõtmatu, siis ei ole selle põhjuseks mitte komisjoni parandused, vaid midagi sootuks muud. Selle eelnõuga tehti lõpmata palju demagoogiat ja lärmati maal, ning nüüd leitakse, et seadus antud lubadusi ligikaudugi ei rahulda.

J u h a t a j a: Ma leian Teie viimase väljenduse, „lärmati“, ebasünda ja teen Teile märkuse.

L. J o h a n s o n: Mina arvan, et minul on täielik õigus Pilatuse moodi käsi puhaks pesta. Üksainuke parandus tehti rahanduse komisjonis ja seegi sotsialistide poolt, ja see võeti vastu. See käib ka selle ühe kuu kohta, millest rkl. Jõeäär on kõnelenud. Kui tahetakse vastutust meie peale veeretada, siis seda kuidagi ei saa.

A. L e p s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Asi seisab selles, et iga seaduseelnõu on suhteline. Meie ei ole seda kõiki kätte saanud, mida tahtsime kätte saada, vaid oleme saanud sarnase eelnõu, mis suhteliselt aitab seda asja korraldada. See seadus oleks pidanud välja kujunema mõnes asjas sootuks teistviisi. Üldkomisjonis oli ka sellest jutt. Siin on öeldud, et võlgu võivad need korraldada, kellel on kuni 500 krooni võlga. Loomulik oleks, et ka neil on õigus võlgu korraldada, kellel vähem võlga on. See seadus aga on kokkuleppe asi ja sellest tuleb aru saada. Ja ma ütlen, meie oleme üldkomisjonis selle seaduse pärast rasket võitlust võidelnud, eriti et see saaks sisse võetud, et käemeeste, shirantide peale moratoriumi automaatselt laieneks, et käemehed ei saaks sisse veetud sellega, kui algvõla võtjale saab moratorium antud. Ja meie oleme keskriühmade kaudse ja otsekohe vastupanu peale vaatamata saanud seda läbi viia. Oleme ühte

head võitlust võidelnud ja niipalju saanud, kuipalju suutsime läbi viia. Meie ei arvagi, et see seadus kõike seda annab, mis tarvis oleks anda, seisukord on nii raske, et see seadus kõike ei rahulda. Aga ta annab siiski osa sellest, mis meil tarvis kätte saada on. Ja selles mõttes, selle peale vaatamata, et selles seaduses puudusi on, ja seaduse ulatus oleks võinud suurem olla — ja oleks olnud, kui teiste rühmade vastuseisu ei oleks olnud — tuleks see seadus Riigikogus vastu võtta.

M. J u h k a m (fakt. märk.): Mina pean faktilise märkusena härradele Riigikogu liikmetele tähendama, et põllumeeste kogude esitajad ei üldkomisjonis ega rahaasjanduse komisjonis ei ole teinud ettepanekut 500-kroonilist alammäära vähendada. (V a h e l h ü ü e.)

A. L e p s (fakt. märk.): Ma ütlen seda, et üldkomisjonis tõsteti see küsimus üles, ja just rkl. Holberg võttis selle küsimuse üles. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, meil on valitsus olemas, ja valitsus on seaduste peale kokku leppinud, ja seepärast ei saa komisjon oma algatusel teha seadusi, mis lausa sellele vastu käivad. Kas teie olete nõus, ma teen otsekohe paranduse vähendada 200 kroonile moratoriumi alla käivat summat. Oelge, et teie nõus olete, ja ma teen sarnase ettepaneku. (V a h e l h ü ü e.)

J u h a t a j a: Rkl. Leps, ma leian, et Teie ei kõnele enam faktilise märkuse piirides.

R. K u r i s (fakt. märk.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rahaasjanduse komisjonis mina tegin väga tarviliku parandusettepaneku, mis täiesti kaalumatu tagasi lükati ja sellepärast ei olnud mingisugust mõtet teisi parandusettepanekuid enam teha. Komisjonis oli teistel rühmadel juba niisugune meeoleolu, et ega sellest seadusest põllumehed mitte midagi ei tarvitse kasu saada.

Pealkiri ja §§ 1—3 võetakse vastu.

(§ 4.)

J u h a t a j a: § 4-da kohta on üldkomisjonilt ettepanek,

§ 4 viimane lõige võtta järgmiselt:
„Varandusliku seisukorra kirjelduses peab nimetatama kõik palujale, samuti ta abikaasale ning ka teistele

isikutele kuuluvad varaesemed, kui- võrt need vastutavad tema kohus- tuste eest või annavad temale tulu.“

Aruandja K. T o n k m a n (lõpusõna): Seda küsimust ei ole rahaasjanduse komis- jon arutanud, ja ma ei saa komisjoni seis- kohta avaldada. Isiklikult ei protesteerin ma selle vastu.

Üldkomisjoni ettepanek võetak- se vastu.

§ 4 võetakse vastu ühes pa- randusega.

§§ 5—10 võetakse vastu.

(§ 11.)

Juhataja: § 11-da kohta on üldko- misjonilt ettepanek:

§ 11 viienda lõike eelviimases reas võtta „kustutatakse või need“ pro „kustutatakse ja need“.

Üldkomisjoni ettepanek võetak- se vastu.

§ 11 võetakse vastu ühes pa- randusega.

§ 12 võetakse vastu.

(§ 13.)

Juhataja: Üldkomisjonilt on ette- panek,

§ 13 viimase lõike viimane lause võtta iseseisvaks lõikeks.

Aruandja ühineb sellega, seepärast et- tepanek eraldi hääletamisele ei tule.

§ 13 võetakse vastu ühes paran- dusega.

§ 14 võetakse vastu.

(§ 15.)

Juhataja: Üldkomisjonilt on ette- panek,

§ 15 kolmandas reas võtta „kuni ühe aastani“ pro „kuni ühe aasta võrra“.

Aruandja ühineb selle ettepanekuga ja seepärast ei tule see eraldi hääletamisele.

§ 15 võetakse vastu ühes paran- dusega.

(§ 16.)

Juhataja: § 16 kohta on üldkomis- jonilt kolm ettepanekut:

1) § 16 teise lõike teises reas

võtta „enne keelu otsuse“ pro „enne pikendamise otsuse“.

2) § 16 teise lõike kolmanda lause algus võtta järgmiselt: „Võlg- niku palvel kuuluvad lõpetamisele Tsiviilkohtupidamise seaduse pa- ragrahvid 1222¹. . .“

3) § 16 kolmanda lõike esime- ses reas võtta „keelu küsimuse ot- sustamiseni“ pro „keelu otsustami- seni“.

A. Jõeäär: Panen ette,

§ 16 p. 2 lit. a) järgmiselt vastu võtta: „a) kohtu- või administratiiv- võimude poolt määratud trahvisum- made nõudmised, riigi ja omavalit- suse maksud;“.

Nii et ettepaneku järgi tuleks üks sõna juurde võtta praegusesse redaktsiooni, ni- melt „riigi“ ja see võimaldaks ka riigimak- sude sissenõudmist.

Teine ettepanek oleks:

§ 16 p. 2 lit. b) kuuendas reas „ühe kuu“ asemele võtta „ühe aasta“.

Siis oleks võimalik töölistel omi palku vii- mase aasta eest enne keelu maksmapane- mist sisse nõuda. Töölised, kes senini teen- isid taludes selles kindlas teadmises, et nad oma teenistuse eest lepingus ettenäh- tud tähtajal palga kätte saavad, on oma palgalepingud, eriti aastatöölised, sõlminud sel ajal, kui veel moratooriumist juttu ei olnud. Neilt tahetakse ära võtta võimalus palka kätte saada isegi viimase aasta eest. See ei ole minu arvates kuidagiviisi õigus- tatud. Millest peaksid nemad elama, kui peremees nad vallandab? Minu arvates need talud, kes ei suuda isegi tööliste- le palkasid välja maksta nende kuude eest, mis käsil või ka viimase aasta eest, need talud ei ole moratooriumi väärt. Tööliste palgasummad ei ole nii suured, et nende väljamaksmine oleks võimata.

Siin avaldati isegi põllumeeste rühma esitajate poolt täna arvamist, et see sea- dus põllumeestele seda ei anna, mis tarvis. Võib-olla revideerib ka sotsialistlik rühm omi seisukohti, ja lükkame siis ühisel jõul selle seaduse tagasi. Kui aga leiame, et küsimus nõuab selgitamist, siis võime järg- misel koosolekul mõni hea tund sellest rääkida. (V a h e l h ü ü d e d.) Võib ka rohkem rääkida, aga ma arvan, teil ei pruugi asja nii kaugele viia. Võime tarbe- korral ka pärast lihavõttepühi veel sellest rääkida. Ettepanud paranduse vastuvõt- mine ei teeks aga mingeid raskusi põllupi- dajaile.

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. härra Jõeäär ütles, et talud, kes ei suuda oma teenijaile palka maksta, pole moratooriumi väärt. Aga härra Jõeäär peaks teada olema, missugustesse raskustesse on sattunud põllupidaja. Kui möödunud aastal põllumees kauples teenija aastapalgaga 20 tuhat senti, siis talupidaja arvestas, et selle summa väljamaksmiseks müüb ära 2 siga ehk 2 lehma, aga nüüd peab müüma 6—7 siga ehk lehma. See näitab, missugustesse raskustesse põllumees on sattunud. Põllupidaja võib teenijaga kokku leppida, et järk-järgult palka maksab, aga et seaduse § 16 kuu asemel aasta peaks olema, see on liiga palju.

L. Johanson: Kui nad omavahel kokku lepidavad, siis seda seadust ei ole tarvis. See seadus käsitab ainult neid juhu-seid, kus on kohtuprotsess lõppenud ja kohtu poolt välja mõistetud, kus omavahelist kokkulepet ei ole. Ma arvan, et see meie põllumeeste klassile kuigi väärikas ei ole, kui nad sulase palka püüaksid oma käes hoida. (V a h e l h ü ü e.) Moratoorium on teine asi. Seal on tekkinud võib-olla raskused laenudega, ja laenuandja võib oodata teatud aeg. Aga mis on sulase palk? Sulase palk on sissetulek tema elu ülalpidamiseks. Ega sulasel ei ole mingit kapitali, varandust, ja kui mõnel üksikul varandusenatukene on, siis on see ka kõik. Sulane on aasta otsa töötanud, ja kui nüüd moratoorium pannakse maksma, siis ei saa sulane enam oma palka kätte. (V a h e l h ü ü e.) Natuuras on kätte saanud? Kes ütleb, et nad on kätte saanud? Süüa on saanud! Aga kui kohtusse asi läheb, siis arvestatakse natuuras saadud palk raha peale, kui ei ole kätte saanud. Missugust auväärilikkust see peaks tõstma, kui tahetakse sulase aastapalk kinni pidada? Kas siin isegi kaugemale ei minda? Põllumehed ise peaksid selle vastu hääletama, ja härra Fuks peaks jääma seisukohale, mis temal oli komisjonis, et sulane peaks palga kätte saama, kui tööd on teinud. Nii et see on ikkagi sarnane küsimus, mille üle minu arvates Riigikogul, olgu ta koos seis missugune tahes, ei maksaks piikisid murdma hakata. Palgad peaksid sulased kätte saama, ja meie ei tohiks ühegi seadusega meelitama hakata, et palgad maksmata jäetakse. Aga kui moratooriumiga anname võimaluse sulase palka mitte välja maksta, siis on tagajärg see, et edaspidi, ükskõik kuidas meie seadust tõlgitseme, ei saa maksta seda palka välja. See on küsimus,

kus ei ole tarvis teist seisukohta võtta, kui et tuleb palk välja maksta.

Aruandja K. Tonkman (lõpusõna): Komisjonis oli maksustamise küsimus pikemalt läbirääkimise all ja seal jõuti otsusele, et need maksud võivad talu kohta kaunis suured olla. Kui maksude peale ei anta moratooriumi, siis ei maksa ka teiste kohustuste peale moratooriumi anda, sest talud lähevad niikuinii müügi alla, maksude sissenõudmise pärast. Siis ei saa juttugi olla moratooriumist.

Tööliste palgad moodustavad kõige suurema osa talu väljaminekutest, ja kui nüüd see võlaosa ka põllumehel väljamaksmisele kuulub, ja moratooriumi alt välja jääb, siis läheb talu jällegi müügi alla. Sellel kahel kaalutlusel jättis rahaasjanduse komisjon need ettepanekud vastu võtmata ja rahaasjanduse komisjoni nimel niisugusel kujul seda paragrahvi vastu võtta ei saa. (V a h e l h ü ü e.) Üldkomisjoni ettepanekuga ühinen. Härra Schulbach küsib, kust ta selle palga võtab? Kes on raha laenuks andnud, ja kui põllumees ei suuda laenu maksta, siis on see sama küsimus. Toon ühe näite. Sulane saab palga, ja kohaomanik laenab selle raha tagasi. Laen kuulub moratooriumi alla, aga palgavõlg mitte. Ei saa ettepanekuga ühineda.

A. Jõeääre esimene ettepanek lükatakse tagasi 28 häälega 24 hääle pooltolemisel.

A. Jõeääre teine ettepanek lükatakse tagasi 31 häälega 24 hääle pooltolemisel.

§ 16 võetakse vastu ühes parandustega.

Koosolekut asub juhatama Esimees K. Einbund.

§§ 17 ja 18 võetakse vastu.

(§ 19.)

Kaasaruandja K. Tamm: Teen ettepaneku,

§ 19 teises lõikes võtta „Keeluotsusega“ pro „Pikendusotsusega“. See on puht redaktsiooniline parandus.

§ 19 võetakse vastu ühes kaasaruandja parandusega.

§§ 20 ja 21 võetakse vastu.

(§ 22.)

Juhataja: Siin on üldkomisjonilt ettepanek:

§ 22 võtta „Keeluotsus“ pro „Pikendamiseotsus“ ja „keelutähtaeg“ pro „pikendustähtaeg“.

Aruandja ühineb.

§ 22 võetakse vastu ühes parandusega.

(§ 23.)

Juhataja: Siin on üldkomisjonilt ettepanek:

§ 23 võtta „keelutähtaja“ pro „pikendusetähtaja“.

Aruandja ühineb.

§ 23 võetakse vastu ühes parandusega.

(§ 24.)

Juhataja: Siin on üldkomisjonilt viis ettepanekut:

1) § 24 võtta „Keeluotsus“ pro „Pikendamiseotsus“;

2) § 24 p. 3 võtta „keelu maksmapanemist“ pro „pikenduse andmist“;

3) § 24 kolmandas lõikes teises ja kolmandas reas võtta „keelu maksmapaneja“ pro „pikenduse andja“ ja „keelu tühistada“ pro „pikenduse lõpetada“;

4) § 24 neljas lõige võtta järgmiselt: „Keelu tühistamise otsuste maksmahakkamisele, avaldamisele ja kinnistusraamatusse keelu maksmapaneku kohta kantud märkuse kustutamisele kohaldatakse samad eeskirjad, mis maksavad keelu maksmapanemise otsuste kohta.“;

5) § 24 viimane lõige võtta järgmiselt: „Keelu tühistamine ei vabasta võlgnikku § 23 ettenähtud kohustusest“.

Sekretäri kohale asub sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

Aruandja K. Tonkman: Ma ühinen.

§ 24 võetakse vastu ühes parandustega.

(§ 25.)

Juhataja: Selle paragrahvi juurde on üldkomisjonilt ettepanek:

§ 25 teises reas võtta „varanduslist kasu“ pro „varalist kasu“.

Aruandja K. Tonkman: Ühinen sellega.

§ 25 võetakse vastu ühes parandusega.

§§ 26—31 võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

15. Lennuvarustuse muretsemise ja krediidi määramise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja R. Kuris.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

16. Tulumaksuseaduse § 91 muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja H. Martinson.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu II lugemisel teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

17. Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuks.

Juhataja: Ma jätan ära seaduseelnõu II lugemisel teksti ettekandmise.

(Pealkiri.)

O. Kask: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle seaduseelnõu juures tekib terve rida arusaamatusi, ja ma arvan, et see seaduseelnõu on üldse praegu üleliigne, mis pärast parem oleks, kui meie selle täielikult tagasi lükkaksime. Seda nimelt järgmistel põhjustel. See seadus, mida muuta tahetakse, ei näe ette, et valitsus peab otsekohe andma 50% omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamiseks, vaid ta võib ka vähem anda, kui tal eelarves väikesemad summad. Kui meie aga siin hakame mingisuguseid kompromiss-ettepanekuid tegema, siis vaevalt head tagajärge saavutame.

Mispärast see seaduseelnõu aga täielikult vastuvõtmatu on, on see, et just nüüd enne 1. aprilli valitsus ei saa teisiti eelar-

vet tasakaalu viia, kui võetakse omavalitsustelt ära tulud, mis olid kindlaks kujunenud seaduslikul alusel.

Omavalitsused täidavad riiklikke ülesandeid kohtade peal, neile on suured kohustused riigi poolt peale pandud hoolekande, tööpuuduse vastu võitlemise j.n.e. alal. Sellega lüüakse nüüd tasakaalust välja omavalitsuste eelarved, mis toob segadust riigis ja mis halvendab üldist seisukorda. Nõnda ei tohiks talitada.

Saan aru, riigil oli tarvis summasid otsida. Kui vaatame riigi eelarvet, siis on see üle 8 miljardi senti suur. On selge, et meie eelarve prealable süsteemi ja hea tahtmise juures oleks võinud kokku hoida see 20 miljonit senti mujalt. See oleks palju väiksemaid segadusi toonud, kui sarnane tee, kus omavalitsused raskustesse viime. Nõnda ei võiks riigivõim talitada.

Vaidlen selle vastu, et omavalitsusi tahetakse sundida kokkuhoidmisele. Ei saa öelda, et omavalitsused ei ole kõiki abinõusid tarvitusele võtnud kokkuhoidmise alal.

Pean ütlema ka, et silma paistab mulle, et mõni suur linnaomavalitsus oleks võinud palkade kärpimise alal rohkem kokkuhoidu saavutada, kuid niisugusel kujul sundida omavalitsusi kokkuhoidmisele, kus nende tulud ära võetakse, ei ole õige. See raskendab majapidamist ja lööb ta välja igasugustest kalkulatatsioonidest ning eelarvest. Kordan, sarnaselt ei tohiks riigivõim omavalitsuste suhtes talitada. Just käesoleval aastal on raskusi olnud omavalitsustel eelarvete kokkutõmbamisega. Just väikesed üksused, väikesed linnad on suuri kärpimisi teinud palkade alal, nad on selles veel kaugemale läinud, kui riigiteenijatelt on kärbitud, on kärbitud ka teistel aladel, heakorral, hariduse, hoolekande j.n.e. aladel suurel määral. Kui aga nüüd omavalitsuste tasakaalus eelarved tasakaalust välja lüüakse, tulud neilt ära võetakse, siis ei ole teed, kust võtta tulusid selle katteks.

Edasi ei ole normaalne see, kui valitsus asub dotatsioonide, toetuste teele. Meil on Vene ajast pärit linnade ja maakondade maksuseadused. Võib-olla, on neid tarvis parandada, mis ette näeb dotatsioonide määramise. Kuid dotatsioonide asi on niisugune, et peab paluma, välja nuruma, üks aasta antakse, kuid teisel aastal ei tea, kas veel antakse. Niisugune ebamäärane toetuste andmine ei ole normaalne, see ei anna kindlustust ega püsivust eelarvete esitamisel ja omavalitsustele kavade teostamisel.

Mina ei hakka siin üksikasju ette luge-ma, neid puudujääke, mis omavalitsustele peale tulevad, kuid kui suurel linnal eelarve tasakaalust välja läheb 10 miljoni senti ulatuses, siis on see palju väiksem raskus, kui väikestele linnadele, kus miljon senti või 500 tuhat senti palju rängem on, kui suurte linnade juures 10 miljonit senti või rohkem, nii et just see seadus tabab raskel kujul kõiki omavalitsusi, kuid kokkuhoidu teostada on raske.

Edasi on see olukord, kus seletatakse, et seadus on õieti trahteripidajate soodustamise seadus. Öeldakse, missuguse õigusega võetakse osa maksusid omavalitsuste kanda, siis on need niisugused seletused, mis tõeliku elu tundmisest ei tule. Tegelikult on maksud mitu aastat tagasi alla viidud 40—50% ulatuses. Seadus läks sellest seisukohast välja, et riik jagab trahteriasutused liikidesse, ja liikide järele maks. Tegelikult ei saa seda kuidagi teostada. Olukord kujuneb sarnaseks, et esimest liiki trahteriasutuste seisukord läheb järjest halvemaks, kui teisel ja kolmandal liigil. Neil on sootu teistsugused kulud, ja selle ringkonna ostujõud on vähenenud, kes esimest liiki on siiaaani tarvitanud. Siin ei saa enam mingisuguseid kulusid juurde võtta, muidu läheb terve esimene liik pankrotti. Just need omavalitsuse tegelased, kes kohapeal summasisid peavad sisse kasseerima, näevad, missuguste hädadega tegemist ja et need trahterid sulgemisele lähevad. Võib-olla, et see kasulik on, et alkoholitavitamine vähemaks jääb, kuid tegelikult läheb alkoholitavitamine salaugastes ning teise- ja kolmandajärgu trahterites edasi. Kui esimene liik trahtereid pankrotti läheb, siis on paratamatu nähtus, et omavalitsused oma tulusid kätte ei saa. Kuidas on võimalik jaotust teha ja maksusid tõsta, see kord on maksva seaduse põhjal novembrikuust kindlaks määratud. Tuleb meeles pidada, et omavalitsustes on selle tõttu puudujäägid, ja nende puudujääkide katteks ei ole summasid kuskilt võtta. Valitsusel on prealable süsteemi õigus. Tema annab kulusid välja nii, kuidas riigikassa seisukord seda lubab. Tegelikult tarvidust selle seaduse järgi üldse ei ole. Valitsusel on õigus mitte 50% anda toetust, vaid võib ka vähem anda. Nii et neil motiividel võib seaduse täiesti vastu võtmata jätta, see mingeid raskusi ei tee. Minu soov oleks, et see seaduseelnõu täiesti tagasi lükataks.

M. Mihkelson: Omaltpoolt ühinen härra Kase arvamistega selles küsimuses. Käesoleval juhul jääb edaspidine linna-dele, alevitele kui ka valdadele riigi poolt maksetav trahterimaksu osa täiesti kind-lusetusse olukorda. Võib Majanduseminis-ter määrata, kui võib-olla võetakse eelar-vesse kindel summa, ja niisuguste „võib-olla“ peale ei saa ometi rajada võrdlemisi laiaulatuslikku ja suuresummalist toetust, nagu seda on trahterimaks. Ja juba see-pärast, et see seadus on vaenulik mitte ainult linna-, vaid ka alevi- ja vallaoma-valitsustele, ei saa seda seadust toetada ja õigeks tunnistada. Kui omavalitsustelt võetakse ära päevapealt mitukümmend mil-jonit, näiteks ainuüksi Tallinna linnalt 17 miljonit senti, siis niiviisi desorganiseerida tervet rida omavalitsusi meie kuidagiviisi oma seaduseandlusega mitte ei tohiks.

Ühenduses sellega peab tunnistama, et see on nähtavasti maaorientatsiooni katse, rünnata linnu ja peale selle katse, sundida linnu alluma Majanduseministrile, seega üksikule isikule ja isegi üksikule ametkon-nale, katse, tungida omavalitsuste sisemis-tesse asjadesse, mida põhimõttelikult vaa-tetavalt õigeks tunnistada ei saa.

Ühenduses sellega oleks väga soovitatav, ja mina juba rahaasjanduse komisjonis avaldasin seda, et trahterimaksu võtmise kord saaks ümber korraldatud, ja eriti saaks maksustatud võrdlemisi laialt viimasel ajal levinenud alkoholiliste jookide müügikohad, mis tegutsevad igasuguste „kasiinode“ ja „kodude“ nime all. Need on tegelikult eraisikute käes, kes lihtsalt kasutavad seda, et alkoholiliste jookidega kauplemise seadus võimaldab neile „kasiinodele“ ja „kodudele“ ilma trahterimaksu tasumiseta saada läbi. Igatahes see ei ole õiglane ja neid peaks ühistel alustel teis-tega maksustama. Sellega suureneksid sissetulekud ja omavalitsuste kätte juhi-takse enam summased.

Komisjonis, kus seda küsimust püüti asjalikult arutada, tegin ma ettepaneku, vä-hendada seda sundosa, mida riik pidi maksma nii valla-, alevi- kui linnaomava-litsustele, kuid see lükati tagasi. Ja praeguses ebanormaalses olukorras ei ole mõt-tet seda ettepanekut siin korrata.

Üldiselt oleme selle seaduse vastu ja hääletame ta vastu.

L. Johnson: Esimesel lugemisel näitasin, et raskustesse satuvad just väike-linnad ja alevid. Tõin näiteid just sar-naste linnade kohta, kus on kõneldud oks-

jonitest. Näiteks Jõhvi, kus võetakse ära suur summa -senistest tuludest. Tallinna kohta toodi ette väiteid, nagu ei oleks ta oma eelarvet vähendanud. On õige, et on läbi viidud palga vähendamine, aga see summa, mis saaks ametnikkude palkade vähendamise läbi, on väikene osa. Üldi-selt on palkasid vähendatud töölistele ja teenijatele.

Linna eelarve oli 1931./32. aastal 5.562.000 krooni, tänava aasta 5.090.000 krooni, seega on eelarve vähenenud 472.000 krooni võrra. See on võrdlemisi suur vähendamise protsent. Aga meie tea-me, et Tallinnas on vallandatud töölisi ja teenijaid kauplustes ja igalpool. Selle tagajärg on see, et sotsiaalsed pahed kas-vavad, tervishoiu ja hoolekande alal tuleb rohkem välja anda, ja ka hädaabitööde peale peab linn rohkem välja andma. Kui need tulud, mis viinamaks annaks, 11.000.000 kuni 12.000.000 senti, ära võe-takse, siis on see väga raske. (V a h e l h ü ü e.) Tallinnalt. (V a h e l h ü ü e.) Tshekimaks ei jää. (V a h e l h ü ü e.) Kes ütleb, et ta tagasi saab? Kui Teie annate näiteks Tallinnale tagasi, siis on kindel, et väikesed alevid peavad välja surema. Teie põhimõte on see, et Teie annate sinna, kus häda on kõige suurem ja kus kõige roh-kem kärbitakse. Aga millega garanteerite, et Tallinn tagasi saab? Praegu ei ole härra ministril teada, kuhu ta annab selle summa. Niipalju olete töotanud, et sel-lest 300.000 läheb valdadele, aga missu-gune linn saab, seda ei tea keegi. Nii et ka minu arvates tuleks see eelnõu tagasi lükata.

Majanduseminister O. Suursõtt: Lu-gupeetud Riigikogu liikmed! Selle seadus-eelnõu juures on õieti väga palju sõna võe-tud ja pikalt ja laialt seletatud nii komis-jonis kui ka siin Riigikogus. Kuid tege-likult on siin kuni selle momendini siiski suur arusaamatus. Kõigist kõnelejaist olen mina ikka seda järeldada võinud ja aru saanud, et linnadelt ja alevitelt võetakse kõik summa ära. Asi ei ole sugugi nii, sest, nagu lugupeetud Riigikogu liikmed teate, riigi eelarvesse võeti tuludena 700.000 krooni ja kuludena teisel poolel omavalitsustele 490.000 krooni. Vaadake, siin võib juttu olla ainult sellest vahest, aga mitte tervest summast. Praegu fua-jees olid Tartu linna esindajad, kes tänase päevani olid arvamisel, et neilt võetakse kõik ära. Kui mina neile seletasin ja näi-tasin arvuliselt, et nii on asi, et see on

kulude poolel riigi eelarves ka, siis ütlesid nad, et siis on häda väikesem, ja meie loodame, et teie püüate seda reguleerida nii ja neid linnasid, kes raskemini kannatavad ja kes oma eelarve juures kõik jõud välja pannud kokkuhoidmise mõttes, saate toetama. Ja see on minu põhimõte olnud. Eile toodi ette, et üks Tallinna linna nõunik, see on rahanduse osakonna juhataja, on öelnud, et Tallinnal ei ole häda midagi. Tema ei öelnud otsekohe nii, vaid kui ma talle seletasin, siis ta ütles, et see on võrdlemisi väike summa, mis ära läheb. Tema on olnud arvamisel, et läheb Tallinnal umbes 120.000 krooni, kuid niisuguses summas ei lähe ära. Aga kui nüüd järjekorras võtta, siis aruandja tõi õieti ette, et kui võtta omavalitsuste üldisest arvust, siis on langus ainult 0,82%, ei ole 1%. Peale selle tahaksin öelda, et maaomavalitsuste suhtes riik koguni annab rohkem välja, kui on võtnud ära. Maaomavalitsustele ühes alevitega on kokku 6 miljonit. Aga meie peame ka seda arvesse võtma, et kinnisvaramaksu andmisega valdadele kasvas õieti see riigi summa 10 miljoni võrra. 10 miljoni võrra andis riik valdadele rohkem kui võttis. (V a h e l h ü ü e.) Seda on võimalik riigi eelarves olevate toetusesummadega reguleerida ja seda pahet kõrvaldada, mis siin ette toodud isikumaksu seaduse muutmise juures, kus üksikud vallad võisid sattuda raskustesse, kuna nendes isikumaks oli kõrgem, ja isikumaksu kaudu sai rohkem kui liikumata varanduse maksa. Nüüd on võimalik seda pahet parandada, sest riigi eelarves on see summa sees. Nii et maaomavalitsused ei saaks siin üldse jutu alla tulla ja linnadest võiksid sattuda raskesse olukorda Tartu, Narva ja Pärnu. Need kolm linna figureerivad suuremate summadega. Teistes linnades on võrdlemisi väikesed summad. Tallinnas on 18 tuhat krooni. (V a h e l h ü ü e.) Jah, 18 tuhat krooni üle 600-miljonilise eelarve juures. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei tea, kui palju oli Tallinna linna eelarve. (V a h e l h ü ü e.) See on korriline. (V a h e l h ü ü e.) Ükskõik, aga lugu on nii, et ka poolemiljardilise eelarve juures see 18 tuhat krooni... (V a h e l h ü ü e.) 18.000 krooni on trahterimaksu osa. Trahterimaksu osa peaks tänavu vähenema, kuid linnad tegid ette heas lootuses võtte ära, et alandasiid tuntavalt — 35—40% — trahterimaksu ja sel teel pidid riigikassast saama suuremaid summe. (V a h e l h ü ü e.) Kuid saavad mõnel teisel teel. Siin tuleb tähele panna, et see on, nagu härra Johan-

son ka ütles, et see on vähendatud tööliste palkade arvel, aga kahe suurema linnavalitsuse palkasid ei ole puudutatud mitte ühte protsentigi. Siin peab ka keskvalitsusel võimalus olema juhtnööre ja näpunäiteid anda rohkem kui suusõnaliselt. Kui riik tõmbas 10% kokku, siis võib leida suuremaid linnu, kus seda ei ole tehtud. (V a h e l h ü ü e.) Selle vastu ma ei vaidle, mal ei ole linna eelarvet käes, kuid see on kindel, et kõigi kokkutõmbamiste juures ei ole linnavalitsus ennast ise puudutanud. Selles mõttes ei saa sarnast katastroofi ette kuulutada, nagu on siin räägitud, sest need summad on väikesed. Ma arvan veel, et see põhjeneb arusaamatusel, sest kuni siamaani arvatakse kokku tsheki- ja trahterimaks. Tshekimaksu jätame ära, sest see antakse tagasi, siis on need summad palju väiksemad. Ja sedasama võiks öelda telegrammi kohta, mis tuli Viljandimaalt. Seai on öeldud: „Trahterimaksu riigiosa ja tshekimaks kokku 18.500. Eelarvet võimata kärpida.“ Muidugi 18.500 ei saa kärpida, sest sinna on arvestatud tshekimaks juurde. (V a h e l h ü ü e.) Siin nad räägivad 18.500-st, aga tegelikult nad mineval aastal ei saanud 18.500, vaid kõigest 14.000, ja sellest oli tshekimaks üle 5.000 krooni. Nii et see põhjeneb täielikult arusaamatusel.

Ja kui neid telegramme vaadata, siis kõik põhjenevad sellele, et nad arvestavad mõlemad summad kokku, kuna tegelikult võib siin arvestada trahterimaksu osaga, aga mitte tshekimaksuga.

O. K a s k: Ma ütleksin niipalju ainult õienduseks. Nagu selgub ministri sõnadest, valla- ja maaomavalitsused ja alevid saavad oma osad kätte. Seni oli terve toetuse summa üle 700.000 krooni. Nüüd see võeti riigi tuludesse ja toetusteks 490.000 kr. Nii on toetused 21 miljoni senti võrra vähendatud ja on selgunud, et see summa linnadelt ära jääb. (V a h e l h ü ü e.) On selge, et siin 19—20 miljonit senti omavalitsustel sissetulekud vähemaks jäävad. Selle vastu vaidleme, et nüüd, kus on omavalitsuste eelarved peale kärpimist tasakaalu viidud, tahetakse uusi raskusi peale panna. See on selge, et ka omavalitsused peavad kärpima. (V a h e l h ü ü e.) Üks asi on see, ja ma pean õigeks, et kui on üle riigi ministrite, Riigikogu liikmete, riigiametnikkude palku kärbitud, siis peavad ka omavalitsused linnaametnikkude palku kärpima, sest üldine aeg on praegu niisugune, et teisiti läbi ei saa. Ja moraalselt

peavad muidugi linnavalitsuse liikmed oma palku kõrgemal määral andama, kui teenijate palku. (V a h e l h ü ü e.) Aga siin on igatahes vastuvõtmata see, et nagu nüüd selgub, kui tshekimaks tervelt välja makstakse, siis läheb puudujääk õieti nende kanda, kes juba rohkem kulusid kärpinud. (V a h e l h ü ü e.) Siis tuleb just nii välja, et Tallinnale on garanteeritud sellest puudujäägist 10 miljonit senti.

Aruandja J. F u k s (lõpusõna): Ma juba I lugemisel sissejuhatavas kõnes käsitsin neid küsimusi ja tõin ka ette, et see ärevus, ja need summad, mis linna- ja alevalitsused telegrammides ette toonud, on osalt liialdatud, ja et sarnaseks ärevuseks põhjust ei ole.

Komisjonis oli ka kaalumisel küsimus, et tuleks muuta Piirituse ja alkohoolist jookide müügi seadust. Selle seaduse muutmise seaduseelnõu seisab juba paar aastat Riigikogus, kus ta võeti I lugemisel päevakorrast ära. Seal oleks tingimata tarvilik ka muuta § 37, kus ette nähakse, et ohvitseride kogudele, sõdurite kodudele määrab kauplemise korra sõjaminister, politseile — siseminister, ning raudteejaamadele — teedeminister.

Linnades on meil tekkinud palju igasuguseid klubisid, kus müüakse viina, ja kuhu politsei juurde ei pääse. See muidugi halvab ka trahteripidajate tegevust. Klubid linnadele maksusid ei maksa, kuna trahteripidajad peavad linnadele maksuma. Selle tõttu, et sarnastes kohtades on viinamüük lubatud, väheneb trahteripidajate läbimüük. Riigikogu ei saa praegu piirituse ja alkoholi müügiseadust muuta, seda küsimust peaks valitsus edaspidi kaaluma.

Härra Kasele pean tähendama, et toetusesummade vahet ei ole mitte 21 miljonit senti, vaid kui linnad 1931. a. said 35 miljonit senti ja alevid 2½ miljonit, siis on see kokku 38 miljonit. Kui nüüd 19 miljonit senti on ära võetud, siis oleks vahe ainult 19 miljonit senti.

Aga meie näeme, et meil riigis on viinamüük tunduvalt tagasi läinud ja selle tõttu ka see osa maksu, mis omavalitsused saaksid ¾- ja ¼-liitriliste viinapudelite pealt, on tagasi läinud. 1932./1933. a. eelarves ei oleks saanud omavalitsustele enam seda summat anda, mis eelmisel aastal, vaid seda võiks arvestada 10% vähem. Siis võiks puudujääk olla umbes 17 miljonit senti.

Ei komisjonis ega kuskil ei ole valitsus öelnud, — täna küll härra Majandusemi-

nister ütles, et viinaostu lubade maks antakse linnadele edasi. See ei ole seaduses fikseeritud, aga seda toetust võib valitsus ise jaotada.

Kalkuleerisin välja, et kui Tallinna linnavalitsus saab 12 miljoni senti asemele 2 miljonit, seega 10 miljonit senti vähem, siis teeks see Tallinna linna 660-miljonisendilise 1930. a. eelarve-summa juures 0,58% puudujääki. Igatahes valitsusel on toetuse jaotusel vabad käed. Peab uskuma, et valitsusel ei ole mingit tahet omavalitsusi raskustesse ajada, vaid valitsus püüab seda summat, 490 tuhat krooni, jaotada nii, et omavalitsused enam-vähem peaksid välja tulema ja mitte raskustesse sattuma. Rahaasjanduse komisjonis toodi ette, et Tallinna linnavolikogu on 8 miljonit senti trahterimaksu vähendanud, ja riik peab nüüd puudujäägi siis kinni katma. See õiglane ei ole. Kui arvatakse, et trahteripidajad ei suuda maksusid ära maksta, siis ei oleks tarvis niipalju trahtereid ellu lasta tekkida. Aga, nagu näha, igatahes trahteri- või restoranipidamine teatud ja kaunis head sissetulekut nende pidajatele annab, et joogikohti juurde sigineb. Kui üks kinni jääb, tuleb selle asemele 2. Ei maksaks selle seaduse vastuvõtmise vastu vaielda. Kui härra Kask ütleb, et ka praeguse seaduse järele oli valitsusel võimalus omavalitsustele vähemaid summasid maksta, siis muidugi valitsus oleks võinud seda teha, aga säärasel raskel ajal, kus 3 aasta jooksul riigi viinamüük on 32% tagasi läinud, ja kodanikkude seas on kuulda, et viina hind on liiga kallis, siis arvesse võttes ka majanduslikku depressiooni ja riigi tulude laekumist, ei saa omavalitsusi enam toetada sellel määral, nagu eelmistel aastatel. See peaks kindel olema, ja kui riigi eelarvetes on kokkutõmbamised läbi viidud kulude alal, siis on loomulik, et ka omavalitsused peavad kokku tõmbama kulusid, kus võimalik.

Sekretäri kohale asub sekretäri teine abi **O. Gustavson**.

A. O i n a s (fakt. märk.): Lugupeetud komisjoni aruandja juba teistkordselt kannab Tallinna linna kohta ette andmed, mis tõele ei vasta, nimelt et Tallinna linna kulude-eelarve olevat 6.600.000 krooni ja sellest tegevat trahterimaksu summa õige väikese osa. Tõelikult on lugu teistsugune. Tallinna linna eelarve ei ole enam 6 miljonit 600.000 krooni, vaid ümmarguselt 5 miljonit krooni. Praegu võtsin Tallinna

linna korraliste ja erakorraliste kulude eelarve kokku ja see on Kr. 5.090.000.

Juhataja: Ma palun jääda faktilise märkuse piiridesse, muidu tekivad vaielused ja uuesti sõnavõtmised nende puhul.

A. Oinas: Tulevase aasta eelarvet on vähendatud 9% võrra. Riik on eelarvet kärpinud 10% ulatuses. Aga riigi eelarvesse ei ole võetud hädaabi-tööde krediite. Need tulevad tingimata juurde. Linn on aga need krediidid ette näinud.

Juhataja: See ei ole faktiline öien-dus.

Aruandja J. Fuks (fakt. märk.): Minul kui komisjoni aruandjal ei olnud käsitada Tallinna linna tulevase aasta eelarvet, vaid „Eesti Statistika“ aprillikuu numbris 1931. a. võisin näha, et Tallinna linna 1930. aasta eelarve oli 660 miljonit senti. Kui Tallinna linn on vähendanud kulusid 9% ja riik 10%, siis Tallinna linn võiks 1% veel vähendada, raskusi see ei teeks.

Pealkiri võetakse vastu 32 häälega 26 hääle vastu.

§§ 1 ja 2 võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

18. Eesti-Prantsuse kaubanduse-konvent-siooni muutmise protokollki kinnitamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Jaanis:** Valitsuse poolt on esitatud Eesti-Prantsuse kaubanduse-konvent-siooni protokollki kinnitamise seaduse eelnõu. Selle eelnõu järgi on ette nähtud, et Eesti loo-bub temale konsolideeritud tollidest sisse-veetava metsamaterjali pealt ja saab vastu Prantsusemaalt võisisseveo kontingendi 1,2% üldisest Prantsusemaa võisisseveo kontingendist. Ühtlasi lubas Prantsusemaa võimaldada Eestile sisse vedada piiritust ja likööre. Võib-olla, et edaspidi avaneb võimalus võiväljavedu Prantsusemaale suu-rendada. Teen ettepaneku,
seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vahe-ajata I ja II lugemise vahel.

19. Raudteedevõrgu arendamise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **H. Kukke:** Rahaasjanduse komisjon ühines valitsuse poolt ettetoodud põhjendustega ja esitas selle seaduseelnõu Riigikogule muutmatult.

Teen ettepaneku,
seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vahe-ajata I ja II lugemise vahel.

20. Pikalaenu Panga pantlehtede eest vas-tutamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **R. Kuris:** Austatud Riigikogu liikmed! Ra-haasjanduse komisjon võttis Pikalaenu Panga pantlehtede eest vastutamise sea-duse muutmatult vastu ja ühines valitsuse seletuskirjaga.

Teen ettepaneku,
seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vahe-ajata I ja II lugemise vahel.

21. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteeni-jate palkade seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Mihkelson:** Käesoleva seaduse vaja-dus on tingitud sellest, et Viljandi-Pärnu rahukogu ringkonnas on kohtuasjade arv õige suureks kasvanud, mistõttu seniste koosseisudega ei jõuta enam otstarbekoha-selt asju läbi arutada, mispärast kavatse-takse suurendada rahukogu alaliste liik-mete arvu ühe võrra.

Teen ettepaneku,
seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vahe-ajata I ja II lugemise vahel.

22. Ametisõitute tasu seadus — I luge-misel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Fuks:** Ametisõitute tasu seadus on raha-asjanduse komisjoni poolt läbi vaadatud, ja komisjon ühines valitsuse ettepanekutega

ja seletuskirjas toodud motiividega. Üldiselt see seadus annab riigile umbes 20% kokkuhoidu. Selle seaduse vastuvõtmisega kaotab maksvuse Riigi Teatajas nr. 113 1921 vastuvõetud seadus ja pärast seda veel neli vastuvõetud selle seaduse muutmist. Endine seadus ja muudatused kaotatakse ja tulevikus tuleb käsitamisele ainult see seadus, mis on praegu Riigikogule esitatud.

Rahaasjanduse komisjonis tegi valitsus kolme paragrahvi juures väiksed üksikud parandused. Sisuliselt need parandused seadust ei muuda. Seepärast teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

23. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson: Rahaasjanduse komisjon ühines valitsuse motiividega. Teen ettepaneku,

see seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

V. Hasselblatt: Selle seaduse seletuskirjast ei paista välja, mis otstarbeks on tulinud seda seadust. Võib-olla tahetakse ainult seda, et piimaproductide väljavedu korraldada samal viisil, nagu munade väljavedu. Vahe seisab selles, et piimasaaduste alal palju suurem konkurents olemas kui munakaubandusel. Ei ole tarvis seda konkurentsi sisse piirata, ta on siseturu hinna alal kasulik, sest kaupmehed leiavad omale turgu. (Vahel hüüe.) Ma küsisin härra Majanduseministrilt, kas kavatsetakse selle seadusega sisse piirata vabavõistlust, ja sain sellele eitava vastuse. Ma tahan ainult küsida, kas on see ka rahaasjanduse komisjoni seisukoht, et vabavõistlus püsima jääb?

Aruandja M. Martinson (lõpusõna): Valitsuse esindaja seletas rahaasjanduse komisjonis, et valitsusel mingit tagamõtet selle seadusega ei ole.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

24. Asunduskapitali 1930./31. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — I lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja A. Salum: Riigi majapidamise aruande komisjon kaalus valitsuse poolt esitatud eelnõu, ühines sellega, ja komisjoni soovil teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

25. Maakorralduse ühingute seadus — I lugemisel.

Maakomisjoni aruandja O. Liigand: Meie riigis on praegu käimas maakorraldusetööd. See on suur ülesanne. Ainult riigiametnikkude perega nende läbiviimine võtaks palju aega. Kiirem läbiviimine nõuaks aga nii suurt ametnikkude hulka, et see meie riigile, eriti praegusel kitsikuse ajal, üle jõu käiks. Sellepärast oleks tarvilik, et need maakorralduse alad, kus kodanikud ise tegutseda võivad, kodanikkude eneste korraldada jäetaks. Tegelikult ongi juba maakorralduse tehniliste, maamöödu-tööde läbiviimine jäetud asjaosaliste eneste hooleks eramaamootjate kaudu. Kuid praeguste korralduste juures on see mõndapidi raskendatud. Eramaamootja palkamiseks nõutakse kõigi asjaosaliste ühemeelset nõusolekut, mis raske kätte saada. Ei taha kõik kulusid kanda. Nii kujuneb maakorralduse läbiviimine väga juhuslikuks. Asjaga edasisaamine nõuab maaomanikkude ühisjõudu ja selle korraldamist. Sama nõuab ka meie põllumajanduse intensiivsemaks muutumine.

Neid asjaolusid silmas pidades tuleks võimaldada maakorralduse piirkonna maaomanikkudel organiseeruda omavalitsuse põhimõtetel tegutsevaks juriidiliseks isikuks. Et seda kätte saada, on Vabariigi Valitsus välja töötanud maakorralduse ühingute seaduse, mis näeb ette maakorralduse ühingute asutamist välismaade eeskujul, peamiselt Baieri maakorralduse seaduses maksmapandud põhimõtetel, mis sugune on üks uuematest praegusel ajal.

Vabariigi Valitsuse poolt väljatöötatud seaduse järele on ette nähtud maakorraldamise algatamise ja vastava ühingu asutamise algatamise õigus $\frac{1}{3}$ maakorralduse piirkonda kuuluvatest maaomanikkudest või nende esindajatest. Ühingu liikmete arvu

alamäär võib olla 5 maaomanikku või nende esindajat.

Maakomisjon ühines Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks ilma põhimõttelekkude muudatusteta, tehes temas ainult mõned enam redaktsioonilised kui sisulised parandused.

Maakomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

A. L e p s: Härrad Riigikogu liikmed! Ma teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta ja I ja II lugemise vahel anda üldkomisjoni.

Põhjused on järgmised. See seaduseelnõu oli omal ajal antud üldkomisjoni. Üldkomisjon ei olnud seda veel läbi vaadanud, kui see anti juhatuse kaudu maakomisjoni. Ma tegin maakomisjonis ettepaneku, anda seaduseelnõu üldkomisjoni, kuid seda ei võetud vastu. Pärast maakomisjonis vastuvõtmist lubati see siiski üldkomisjoni anda. Kuid seda ei ole tehtud. See seaduseelnõu on niisugune, mis väga suure ulatusega ja mis ära muudab terve osa meie tsiviilõigusest. Nimelt on peaküsimus selles, et asutatakse ühing, kus $\frac{1}{3}$ on tarvis, et seda ühingut asutada, s. o. seda tehakse häältevähemusega. Ühingu aga otsustatakse asju liht häälteenamusega. Kuid ei või niisuguseid asju anda häälteenamusega otsustamiseks, kui ei ole garantiid, et üksikute õigused saaksid tähele pandud ja piirid ei ole ära märgitud. See on meie õigusesüsteemi vastane, kui meie selle asja sel kujul vastu võtame ja ümber ei tööta. Seaduse mõte on õige, et peame eraalgatusele õiguse andma lapi- maid korraldada, kuid see vorm, millesse on mõte valatud, ei ole õige. Ei ole ühtki seadust, mis puudutab juriidilisi küsimusi, mida saaks vastu võtta enne, kui see ei ole asjatundjate poolt läbi vaadatud. Ma arvan, et ei saa teisiti, kui et anda seaduseelnõu I ja II lugemise vahel üldkomisjoni läbivaatamiseks. Ma juhtisin juba ühe mõtte peale tähelepanu, s. o. et meie Maakorralduse seadus on ka puudulik ja tuleb ümbertöötamisele sügisel, siis võiks arutada ka käesolevat seadust. Igaüks tahes meie õigusesüsteemi põhimõttele käesolev seadus ei vasta. Meie ei või nii talitada, et üks seadus kirjutatakse maha Baieri seadusest, kus on teine olukord, ja ei või mitte maksta panna seda nii, nagu see seal võimalik on. Meie peame vaa-

tama, missugune õiguslik seisukord meil maksmas on ja selle järele otsustama.

J. U l u o t s: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolevas küsimuses piirdun ma praegu kõige vähemaga. Meil on antud vabariigi algusest peale terve rida seadusi, mis Maakorralduse kohta käivad. Need on: Seadus vee juhtimise kohta läbi vööra maa, Veeühingute seadus, Maakorralduse seadus ja nendega ühenduses ning peale selle veel terve rida teisi. Täna on II lugemisel vastu võetud vanatalude tükeldamise kohta käivate kitsenduste kaotamise seadus, mis ka käib samade seaduste liiki. Ja käesoleval korral on meil jällegi tegemist seadusega, mis maakorralduse normide hulka kuulub. Niisugustel oludel on vististi iseenesest mõistetav vastukäivus üksikute normide vahel. Tõeliselt on olukord ka niisugune. Mul on tulnud tegemist teha kõikide asjasse kuuluvate normidega ja pean ütleva, et selles asjas on praegu äärmiselt raske teatud ülevaatlikkust ning kindlust saada. Samuti on vististi selge, et igaks, kes soovib oma õigusi kaitsta selles küsimuses, seda mitte naljalt teha ei saa. Kes teatava praktilise järgi neid asju ajavad, need on Põllutööstusministeeriumi ametnikud ja muud otseselt asjasse puutuvad. Eraõiguslikke vahekordi ei pea aga niisugusele alusele seadma, et selles asjas tarvilikku selgust ei ole, ning õigustused ja kohustused sagedasti kindlaksmääratavadki pole. Sellepärast arvan, et maakorralduse kohta käivad seadused peaks ühte tervikusse korraldatama.

Mis puutub käesolevasse seadusesse, siis arvan, et käesoleval korral praktilisuse tõttu peaks võib-olla ta vastu võtma, ja oleme vast sunnitud seda tegema. Selge aga on, et seda seadust tuleb ühendusse seada teiste sellekohaste seadustega. Sellepärast minu sooviavaldus käesoleva seaduse vastuvõtmise puhul oleks see, et Põllutööstusministeerium võimalikult ruttu kõik maakorralduse kohta käivad normid ühendaks ja Riigikogule esitaks ühise maakorralduse seadusena, niisugusena, mis kõikidele meie oludes tarvilikkudele nõuetele vastaks.

J. K l e s m e n t: Austatud Riigikogu liikmed! Ma ei ole mitte suutnud selle eelnõuga põhjalikult tutvuneda. Kuid pealiskaudse läbivaatamise juures tõepoolest selgub, et selles eelnõus on olemas vastolusid teiste seadustega terve rida ja et ta juriidiliselt mitte täpselt välja töötatud ei ole.

Eelnõu tuli ka alles hiljuti Riigikogule, mõni päev tagasi, on võrdlemisi pikk eelnõu, ja maa- ega üldkomisjon kõige parema tahtmise juures ei oleks suutnud seda eelnõu põhjalikult läbi kaaluda. See eelnõu eriliselt kiirete eelnõude hulka ei kuulu. Kui siitamaani on selleta läbi saadud, siis ma arvan, et veel mõni kuu võib selleta läbi saada. Sellepärast Riigikogu teeks õieti, kui ta seda eelnõu ei aruta viimasel minutil. Ei ole ka mingit tarvidust eelnõu anda üldkomisjoni, sest üldkomisjon ei jõua seda niikuinii läbi vaadata, vastu võtta. Ma teen ettepaneku,

seaduseelnõu arutamine katkestada.

R. Vreeman: Ma toetan seaduseelnõu vastuvõtmist I lugemisel. Seaduseelnõu on Riigikogu komisjonist läbi tulnud, on läbi vaadatud, arutatud, välja töötatud kohtuministeeriumi poolt, samuti on ka Põllutöoministeerium selle heaks kiitnud, ja nüüd ei ole mõtet kõige selle tehtud töö järele seaduseelnõu tagasi lükata. Muidugi, seaduseelnõus võib puudusi olla, aga neid saab ju parandada. Nagu härra Uluts tähendas, võib pärast kodifitseerida kõik senised maakorralduse seadused, mis võiks järgmise Riigikogu ajal sündida.

Mispärast seaduseelnõu kiire on? Ma tean, Lõuna-Eestis, eriti Võrumaal, on väga palju lapimaid, mis ootavad aastate viisi korraldamist. Ma tean üht suurt küla, kus üle poole maaomanikkudest maakorraldusega nõus on, kõik eeltööd on juba 1927. aastast alates tehtud, valmid. Nüüd aga on 5 aastat möödunud, — ei saa maid korraldada, hooned ehitada, katuseid katta, kraave kaevata j.n.e. Samuti on lugu Saaremaal. Kui jätta selle Riigikogu ajal seaduseelnõu vastu võtmata, siis uue Riigikogu ajal vaevalt seda kohe vastu võtta saab, sest seni kui komisjonid moodustatud, seadusega tutvunud, on jälle aasta möödunud ning eelnõu vastuvõtmine jääks järgmiseks aastaks.

Nii suuri puudusi selles seaduseelnõus küll ei ole, et sellepärast seaduseelnõu vastu võtmata jäetaks. Nii nagu siin tähendati, võiks üldise kodifikatsiooni juures need vead kõrvaldada. Sel ei ole kiiret, kes käesoleva seaduse läbi puudutatud ei ole, aga on inimesi, kellel hoonete katused jooksevad läbi, uusi ehitusi vaja ehitada j.n.e., neile on see seadus eluline ja kiire, nende jaoks on tarvis seadus vastu võtta. Käesolevat seadust on väga kaua aega venitatud, seepärast tuleks ta kord ka vastu võtta.

J. Klesment'i ettepanek lükata tagasi.

A. Kärner: Väga austatud Riigikogu liikmed! Eelkõnelejad on juba selle seaduse kohta sõna võtnud, kusjuures enamus neist on seaduse tarvilikuks tunnistanud. Eelkõneleja rkl. härra Vreeman iseäranis rõhutas selle seaduse tarvilikkust. Mina ei ole jurist ja ei saa neid pensusi ja vigasid siin muidugi korraga parandada või täiendada. Käesolev seadus töötati välja mineval suvel. Mispärast valitsus nii kaua seda kinni pidas, et nüüd viimasel koosolekul tuuakse Riigikogusse? Põllutöoministeeriumi ametnikud seletasid komisjonis, et see seadus on läbi vaadatud kodifikatsiooni osakonnas ja et mingisuguseid juriidilisi vigasid või raskusi seaduses ei ole. Seadus on tarvilik, iseäranis Saaremaa lapiitalude kruntimise läbiviimise juures. Maaomõõtjad on tellitud, maad on mõõdetud, aga mõni üksik maaomanik tõrgub lepingut alla kirjutamast. Töö on tehtud, leping aga on alla kirjutamata, mille tõttu töötasu sisse nõuda nende käest ei saa. Sellepärast on vaja ühingut, kes juhib ja korraldab talude kruntimistööid, et kõik maaomaniku osa võtaksid maakorralduse kuldust. See on selle seaduse peatähtsus. Igasugused teised asjad, näiteks teede korraldamine, see on ka tähtis, kuid see tuleb pärast, kui krundid juba planeeritud. Kuldekandmisest osavõtmiseks on seadust vaja, et välja maksta maaomõõtjatele tasu tehtud töö eest. Ma võiksin näiteid tuua, kus mitmes kohas on sellel alal tulnud esile tüülisid ja arusaamatusi, mida ma ei hakka siin ette tooma. Rkl. härra Leps tähendas täna, et Maakorralduse seadus tuleb ümber teha. Seda vajadust ma ei eita, kuid kui tuleb selle vanema seaduse ümber tegemine, siis võib ka käesolevat seadust hiljem muuta, kui peaks niisugune tarvidus tekkima, sest tihti peale on vastuvõetud seadusi tagantjärele muudetud. Sellepärast ei maksaks vastu rääkida käesoleva seaduse vastuvõtmisele, sest selletõttu saaksid inimesed oma maakorralduse asju paremini korraldada.

A. Leps: Mina ei ole kunagi selle vastu väelnud, et see seadus tarvilik on, kuid peab aru saama, et ei või kuskilt midagi maha kirjutada ja öelda, et see on seadus ja paneme ta maksma, eriti veel niisugust seadust, mis kodanikkude varanduslikke huvisid puudutab ja võimaluse annab hiljem kohtuprotsessideks. Selle ära-

hoidmiseks ongi parlament, ja tema autoriteet saab kõigutatud selle läbi, kui niisugused seadused vastu võetakse, mis tekitavad vastolusid, ja sellepärast ei ole mõtet seda vastu võtta. Kui need ühingud tulevad asutamisele, siis niikaua, kui neid asutatakse, piirkond kinnitatakse, on suvi möödas, ja kui nüüd see seadus vastu võetakse, siis hakatakse selle seaduse alusel talitama. Sügisel tuleksid aga uued alused, mis tekitaksid sekeldusi ja kohtuprofesse, ja midagi ei annaks. Sellepärast ei ole midagi katki, kui veel paar kuud viivitada. Hea seadus hiljem vastu võtta on alati parem, kui halb seadus otsekohe vastu võtta, mida elus ei saa teostada.

Aruandja O. Liigand (lõpusõna): Maakomisjonis toonitati valitsuse esindajate poolt, et seaduseelnõu oleks tarvilik kiiresti vastu võtta. Sama nõudis ka maakomisjoni rõhuv enamus. Sellepärast maakomisjoni nimel ei saa ma muud pooldada, kui seaduseelnõu kiiremat vastuvõtmist. Pean veel juurde lisama, et valitsuse esindajate poolt seletati, et juriidilisest küljest on seaduseelnõu Kohtu- ja siseministeeriumi juristide poolt läbi vaadatud.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

A. Leps'i ettepanek — anda seaduseelnõu I ja II lugemise vahel üldkomisjoni — võetakse vastu 24 häälega 10 hääle vastu.

Aruandja O. Liigand: Eeldades, et seaduseelnõu üldkomisjoni poolt veel täna läbi vaadatakse, teen ettepaneku, seaduseelnõu I ja II lugemise vahel kolmepäevalist vaheaega mitte pidada.

Ettepanek võetakse vastu.

26. Maatulundusekapitali seaduse muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkmann: Rahaasjanduse komisjon tegi valitsuse eelnõus järgmised muudatused: Komisjon leidis otstarbekohasemaks jääda senise korra juurde, mille järgi maatulundusekapitali eelarved koostab Põllutöoministeerium. Sellele seisukohale vastavalt on § 3. esimeses lõikes parandatud Pika-laenu panga asemel Põllutöoministeerium ja kustutatud § 7 p. 5 ning § 22 muutmise ettepanekud.

Silmas pidades, et maatulunduse kapitalist laene antakse ka kalameestele, neil

aga maatulunduse kapitali nõukogus esindust ei olnud, teatavasti ei kuulu kalurid Põllutöökoja alla — täiendas komisjon maatulunduse kapitali nõukogu koosseisu ühe liikmega kalameeste keskorganisatsiooni poolt. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

27. Maiusainetemaksu seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja A. Kornell.

Üldkomisjoni kaasaruandja J. Klement.

Aruandja A. Kornell: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nagu teada, on majandusekriisi tõttu vähenenud riigikassa tulud, ja sellepärast on Vabariigi Valitsus sunnitud otsima teid ja abinõusid selleks, et leida võimalusi riigi eelarvet tasakaalustada. Käesolev seaduseelnõu on sõltuvuses riigi eelarvega, sest riigi eelarves on ette nähtud tulude osas 300 tuhat krooni käesoleva seaduse alusel. Kuna käesolev seadus näeb ette maksu, mis meie riigis esmakordselt sisse seatakse, siis tekitab selle seaduse arutamine rahaasjanduse komisjonis pikemaid vaidlusi. Vaidlused keerlesid peamiselt kolme põhimõtte ümber. Esiteks, kas on otstarbekohane selle seaduse alusel maksustada ka kondiitriärisid, kes valmistavad torte, kooke ja teisi maiusaineid? Leiti siiski otstarbekohane olevat neid tööstuseettevõtteid maiusainetemaksu alla panna, kuna see maks valitsuse kalkulatsioonide järgi annaks riigile tulu aastas umbes 120 tuhat krooni.

Teine küsimus, mille ümber peamiselt vaieldi, oli see, kuidas käesoleva seaduse põhjal korraldada kontrolli nende tööstuseettevõtete üle, millised kuuluvad käesoleva seaduse alla. See moodus, milline ette nähtud valitsuse poolt käesolevas seaduses, ei leidnud poolehoidu rahaasjanduse komisjonis nimelt sel põhjusel, et see võimaldab väikestele ettevõtetele ebatervet võistlust suuremate tööstuseettevõtete suhtes. Sellepärast leiti vajalikuks nõuda kõikidelt selle seaduse alla kuuluvatelt tööstuseettevõtetelt, et nemad sisse seaksid kindla raamatupidamise.

Kolmas põhimõte, mille juures vaieldi,

oli nimelt see, et missuguse maksuprotsendi määra alla peaksid kuuluma tööstuseettevõtted selle seaduse alusel.

Vabariigi Valitsus esitas käesoleva seaduse, nähes ette nendes ettevõtetes valmistatud maiusainete maksustamise 20% suurus. Pikemalt peatudes selle küsimuse juures tekkis komisjonil kahtlus, kas need tööstuseettevõtted, ilma et nad suuremal määral oma saaduste hindu tõstaksid, suudavad seda maksu riigile tasuda. Muu hulgas rõhutasid „Kave“ ja „Ginovkeri“ esindajad, et nad sel juhul, kui seadus sääraselt vastu võetakse, nagu Vabariigi Valitsus esitanud, on sunnitud sulgema oma tööstuse ukseid, mispärast komisjon küsimuse tõsiselt kaalumisele võttis ja leidis, et maiusaineid valmistavaid suurtööstusi ei tohiks liiga kõrge protsendimääraga raskustesse saata, vaid nad peaksid produtsioonivõimelisteks jääma, mis garanteeriks riigile 300.000 kr. kättesaamise. Neist kaalutlustest välja minnes asus komisjon seisukohale, et 20% määra tasumine neile tööstustele võiks tõesti osutada liiga raskeks, ja sellepärast, kokku leppides Majanduseministriga, alandas seda maksumäära 20% pealt 15% peale.

Veel lisaks pean tähendama üht asjaolu, et käesolevas seaduses oli ette nähtud seaduse vastu eksijatele ainult rahaträhv. Komisjon asus seisukohale, et rahaträhv võiks siiski võimaldada ebaseaduslikult tegutseda üksikutel väikestel ettevõtetel, kellel ei ole karistuse määramise puhul midagi võtta, ja nii jääksid nad karistamata. Seepärast oleks vajalik, et niisugust ebatervet võistlust ja seaduse vastu eksimist ära hoida, näha ette seaduses moodus, et rahaträhv oleks asetatav arestiga. Rahaasjanduse komisjon, asudes sellele seisukohale, andis käesoleva seaduse III peatüki läbikaalumiseks ja arutamiseks üldkomisjoni, kes vastavalt sellele põhimõttele selle seaduse III peatüki ümber töötas.

Lõpuks oli tarvis sisse võtta selle seaduse maksmahakkamise tähtpäev. Kuna käesoleva seaduse põhjal maksustatakse neid tööstuseettevõtteid iga kuu läbikäigult, siis peeti soovitavaks, et see maksustamine algaks kuu esimesest päevast, millepärast oli tarvilik seadust täiendada lõpposaga ja nimelt: käesolev seadus hakkab maksma 1. maist 1932.

Muud paranduse-ettepanekud ja muutmised on seletuskirjas ette toodud, mispärast ei loe tarvilikuks nende juures peatuda.

Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

V. Hasselblatt: Lugupeetud rahvasaadikud! Valitsuse deklaratsioonis olid välja kuulutatud nõndanimetatud kriisimaksud, ja tookord juba tähendati, et üks neist kriisimaksudest saab olema maiusainete maks. Selles seaduseelnõus aga, mis esitatakse meile, ei ole sellel maksul mitte ajutine, vaid alaline iseloom, ja sellest välja minnes, et tal alaline iseloom on, tuleb ka kaaluda, kas ta on õigelt välja töötatud, kas ta otstarbekohane on sel näol, nagu ta esitatud.

Kahjuks see seadus kuulub nende hulka, mis teatava surve all läbi viiakse, ja see surve seisab selles, et meie oleme juba riigi eelarve tuludesse sisse võtnud 300.000 kr. selle maksu tuluna. See on igatahes väga halb, ja kahjuks on meil pretsedendid olemas, et meie võtsime riigi eelarve tuludesse summa sisse enne, kui meile oli teada seaduse sisu, ja enne, kui tema otstarve oleks läbi kaalutud.

Minu isiklik arvamine on see, et palju lihtsam oleks olnud, kui meie oleksime ainult üks sent kilo pealt suhkrutollile juurde pannud. See üks sent igatahes ei oleks liiga koormav meie laialdastele rahvakihtidele, kes muu seas väga palju tarvitavad maiusaineid, sest et meil suhkur võrreldes teiste maadega üsna odav on. Oleks ilma korruptsioonita, ilma ametikohtade suuremate töödeta teatud summa kätte saadud, mis meie nüüd saame. Meil on 1931. aasta jooksul sisse veetud 30 miljonit kg suhkrut, üks sent igalt kg-lt oleks sisse toonud 300.000 krooni, tähendab, selle summa, mida tahame tänase eelnõuga saada. Arvati aga, et valitsuse populariteedi mõttes on soodsam maiusainetemaksu seadus esitada. Ma väga kahtlen, kas see on õieti otsustatud. Maiusained, eriti shokolaad, on Eestis niivõrt odav, et juba 80 senti eest võib 1kg murdshokolaadi osta vabrikust, ja 1 kg shokolaadi sisaldab ühe tundu Tallinna arsti sõnade järele niipalju toiduväärtusi, kalooriaid, kui näiteks 450 grammi keedetud vasikaliha või 250 grammi keedetud sealihaga. Siis on sellest selge, et shokolaad kahtlemata kuulub nende ainete hulka, mis toitmiseks odavad ja kasulikud on. Meil on suhkur eriti odav, meil maksab suhkur detailmüügil 33 senti, Soomes 80 senti, Lätis 40 senti, ja sellepärast ei oleks liialdus olnud, kui oleksime suhkrutollile 1 sent juurde pannud.

Selle seaduse halvad küljed on järgmised. 15% maksu on niivõrt palju, et see kergendab korrupsiooni. Kui oleks 10% või 5%, siis vaevalt inimesed läheksid katlaskeetjana konkurentsi tegema neile, kelle juures järelevalvet on väga kerge teostada. Aga 15% aitab väga selleks kaasa, ahvatleb.

Teiseks on kõigile äridele, kes valmistavad maiusaineid, see suur raskus peale pandud, et nad peavad spetsiaal-raamatupidamise sisse seadma, ja ma ei saa ette kujutada, kuidas need pagaritööstused, kes valmistavad torte, küpsiseid, praänikuid j. m. ja saiu, kuidas nad võivad lahus raamatuid pidada. Magusate saiade valmistamiseks tarvitatakse neidsamu aineid, mis tortide, kookide j. m. ainetel valmistamiseks: jahu, või, suhkur, mandlid j.n.e. Kui seda korrektselt läbi viia, siis korralik mees saab suurema maksu. Kuidas seda kontrollida? Ma arvan, et oleks õigem, kui ei võetaks 15%-line maks, vaid 10%-line maks. Nimelt ma olen arvamisel, et see on kahtlemata riigi fiskuse huvides. 15%-lise maksu juures on päevaselge, et läbimüük läheb tagasi, ja läheb tagasi riigi tulu suhkruiimpordist. Riik teenib suhkrakilolt 20 senti. Suhkur ei ole nii odav kunagi olnud kui praegu. Kui riik teenib 20 s. suhkru pealt, siis teenib ta rohkem, kui selle seaduse juures. Ka tollitulud lähevad tagasi. Kui läbimüük läheb väiksemaks, siis läheb ka tulu tagasi riigi tempelmaksust. Kõige suurem hädadoht on aga see, et selie all võib kannatada eksport. Need suhkruvabrikud, kes töötavad ekspordi jaoks, töötavad peaaegalikult siseturule. Eksport kui sarnane aga tulu ei anna, sest sarnaste hindadega meie ei saa maailmaturule minna, et tööstus sellest ka teenib. Ja kui siseturul läheb tulukus tagasi, siis peab kahanema eksport, mille all kannatab meie valuutasissevool.

Ma kavatsen teha II lugemisel ettepaneku, maiusainete maksu alandada 15% pealt 10%-le, arvates, et see annab paremaid tulemusi, kui 15%-line maks.

Peaaegandama, et rahaasjanduse komisjonis minu ettepanek lükati tagasi 6 häälega 5 vastu. Ma loodan, et II lugemisel Riigikogus saab resultaat samas proportsioonis ümberpöörduvalt olema. Ja ma arvan, et sel puhul, kui see 10% maks mitte ei peaks andma tulu, mis eelarves ette nähtud on, 300.000 krooni, siis valitsusel on üsna kerge näiteks kakao peale tolli panna ja sel näol seda 5% kätte saada, mis puudub tarviliku sihi kättesaamiseks.

Välja minnes eeldusest, et Riigikogu saab ühinema selle ettepanekuga, hääletan ma, kuigi raske südamega — arvan siiski, see 1 sent suhkrutolli oleks palju parem olnud — selle seaduse poolt.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

Vaheaeg kl. 12.57 min. — kl. 13.17 min.

Koosolekut juhatab Esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

28. Põllumajanduse 1932. a. tulumaksu vähendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. To n k m a n: Rahaasjanduse komisjon kustutas valitsuse eelnõust § 2, mille järgi tulumaksu vähendamine väga keeruline oleks olnud, ja muutis § 1 nõnda, et vähendamisele kuulub tulumaks 50% võrra, kui maksualuses tulus enne mahaarvutusi Tulumaksu seaduse §§ 19, 21 ja 22 põhjal on üle 75% tulu põllumajapidamisest.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

29. Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel teenistusvahekordade korraldamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. L a u r: Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel teenistusvahekordade korraldamise seaduse esitamine on tingitud järjest suurenevast tööpuudusest ja tarbest, seda tööpuudust kõrvaldada. Kõikjal ja kõigil on raske praegu tööd leida, aga eriti on seda raske leida meie intelligent tööjõududel, sest õige palju koondamise tagajärjel vabastatakse haritud tööjõude. Lisaks sellele annab haritud tööjõude juurde veel kool. Sellepärast on häda suur, haritud ei suuda alakohast tööd leida, mispärast osa neist siirdub füüsilisele tööalale. See aga suurendab meie füüsilisel töötavate töötatavate arvu.

Samal ajal teenivad riigi- ja omavalitsuseasutustes ja -ettevõtetes abikaasad, eriti tuleb seda ette õpetajaskonnas ja isegi tihti alluvuse vahekorras. Nende vallanda-

miseks puudub aga meie valitsusevõimul seaduslik alus. Seda seaduslikku alust, seda õigust, seesuguseid inimesi vallandada, nõuab Vabariigi Valitsus käesoleva seadusega.

Üldkomisjon vaatas selle eelnõu läbi ja ühines üldiselt nende motiividega, mis Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud.

Üldkomisjon tegi omalt poolt mõned muudatused. Kõigepealt täiendati § 1 neljanda lõikega, milles on antud teatavad direktiivid erandite tegemiseks vallandamise puhul. Nii tuleb vallandamise korral arvesse võtta perekonnaliikmete arvu, eriti laste suhtes, samuti teisi kaaluvaid asjaolusid, näiteks kui on tegemist eriteadlastega, keda raske vallandada. Sel puhul on Vabariigi Valitsusele antud õigus erandeid teha.

Täiesti uue eeskirja võttis komisjon § 2, nimelt keelu, pidada kahte kohta ühel isikul. Sellega antakse Vabariigi Valitsusele õigus takistada kahe koha pidamist riigi- ja omavalitsusettevõttes olevate isikute suhtes. Selle eeskirja sissevõtmisega taetakse seda õigust saada nende isikute kohta, kes teenivad riigi- ja omavalitsuseasutustes või riigi- ja omavalitsuse ettevõtetes. Kuid seda keeldu ei taheta maksta panna absoluutselt täiel määral, vaid lubades erandlikkudel juhustel ka erandeid, tähendab valitsusele peab andma võimaluse ametisse jätta inimesi ka kahele kohale, sest tihtilugu on võimata neid teistega asendada.

Kolmas muudatus, mis komisjonis tehti, oleks § 4, kus lahendati Riigikontrollis ja Riigikogu kantseleis teenivate ametnikkude vallandamise küsimus, sest Vabariigi Valitsusel ei ole nende asutuste, kui Vabariigi Valitsusele mitte alluvate asutuste ametnikkude suhtes vallandamise õigust. Sellepärast sai ka uus paragrahv vajalikuks.

Need olid kolm tähtsat muudatust, mis kaalumist komisjonis nõudsid ja lahendus leidsid. Teised on vähema tähtsusega parandused, neil ei ole olulist tähtsust, sellepärast neid püüdnud nimetama ei hakka.

Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta I lugemisel.

A. Jõeäär: Väga lugupeetud rahva-saadikud! Käesoleva seaduseelnõu otstarve, tööpuuduse vastu võitlemine, on kõigiti tervitatav, sest alles eile kuulsime minu parteiseltsimehe Martna käest, missuguses viletsuses tuleb meie kodanikkudest väga suurel hulgal elada seetõttu, et riik ei suuda täita seda ülesannet, mis Põhiseadus

temale peale paneb, ei saa kõikidele kindlustada riigis inimväärilist eluüldpidamist, ei suuda anda seda kõige hädavajalise matki, mida kodanik on õigustatud nõudma, — tööd, et igaüks sellega ise võiks oma elu ülal pidada.

Tööpuudus on omandanud ennenägemata raske kuju, ja muu seas kannatavad tööpuuduse all intelligent tööjõud. Üksinda kutsega õpetajaid, keda vallandati, ja kes on tööta jäänud, öeldakse 300 isiku ümber olevat, mõnedel neist on teised sissetulekuallikad, aga väga paljudel ei ole seda mitte. (V a h e l h ü ü e.) Selle kohta statistilisi andmeid ei ole, kuid väga paljudel neist seda sissetulekut ei ole. Ja need on inimesed, kes oma kutsealal, oma tegevusalal võiksid väga hästi oma tööd teha, nii kui seni on teinud. Need ei ole koolist väljatulnud inimesed, kes elukutse alal ei ole kogenud ja kellel kogemuste puudumise tõttu on raske teenistust leida. Sellepärast on igasugused abinõud, mida tööpuuduse vastu võitlemiseks tarvitusele võetakse, tervitatavad. Üheks sarnastest abinõudest on ka käesolev seaduseelnõu. Kuivõrt see Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu soovitavaid tagajärgi annab, selle üle võivad arvamised lahku minna. Siin võib olla tuuakse küllalt põhjendatud väiteid ette selle põhimõtte vastu, mis valitsuse eelnõu § 1 tahetud maksta panna. Kuid kahtlemata annab see seadus siiski teatud tagajärgi. Ma võiksin muu seas mõned laused ette kanda ühest märgukirjast, mis täna saabus meie rühmale, kus muu seas öeldakse järgmist: Praegu, kus tööpuudus eriti terav ja äraelamise võimalused kitsendatud, tekitab üksikute üleliigne teenistus ametnikkude vastu äärmist viha. Nii ei suuda maainimesed sallida, et õpetajad teenivad mõnedkümmend tuhandet kuus ja ostavad oksjonitel talusid kokku. See viha laieneb ka ametnikkude kohta ja see kõik õhonestab demokraatia alusmüüre ning loob soodsa pinna mustasajalisele kihutustöö tegemisele.

Märgukirja saatjad toonitavad, et seda seadust tuleb laiendada ka erateenistuses olevate isikute kohta ja nõuavad, et vallandamisele peaksid kuuluma ka kahe koha pidajad ja need, kes kapitalist saavad niipalju sissetulekut, mis võimaldab äraelamise.

Ühes osas on märgukirja saatjate soov juba täide läinud. Üldkomisjon võttis eelnõusse paragrahvi sisse, mille järgi on keelatud olla ühel isikul kahe kindlapalgalisel kohal. See parandus on üldkomisjoni poolt

sisse võetud. Kuid praegusel kujul on see seadus siiski puudulik ja ei ole ka õiglane. Kui seaduseelnõu järgi vallandamisele kuuluvad need, kelle abikaasa saab palka omavalitsuste asutustes üle teatud summa, siis ei ole mingit põhjust ametisse edasi jätta neid riigiteenijaid, kelle abikaasa saab eraisiku juures samasuure palga. Siin ei ole mingisugust vahet, sest majanduslik seisukord on mõlemil ühesugune. See ei muuda asja, kas palka maksab omavalitsuse ettevõtte või eraisik. (V a h e l h ü ü e.) Omavalitsuse teenistus on samasugune, sealt on ka võimalik kahenädalise etteütleamisega vallandada, aga kui keegi kindlapalgalisel kohal teenib, siis tuleb seda kui teatud mõõdupuud aluseks võtta. Samuti ei näe meie mitte põhjust, miks üksinda palgatulud arvesse võetakse. Miks see, kui abikaasa saab 140 krooni kuus palka, miks see on küllaldane põhjus vallandamiseks, aga kui see abikaas või riigiteenija ise saab puhasttulu oma kapitalidest või kinnisvarast 140 krooni kuus, miks seda siis arvesse ei võeta. Igatahes see tulu, mis saadakse kinnisvarast, peaks rohkem põhjust andma vallandamiseks, sest seal ei pruugi vaeva näha, aga siin peab abikaas vaeva nägema, et oma palka välja teenida. (V a h e l h ü ü e.) Teie nähtavasti ei suuda siin selgitada endale, milles selle ettepaneku sisu seisab. (V a h e l h ü ü e.) Tulumaksu deklaratsioonist, ja need deklaratsioonid on isegi teistele kodanikkudele kättesaadavad, seda vähem siis riigiasutustele. Muidugi, väga võimalik on, et kui kinnisvaradest saadavad tulud ei ole täpselt deklareeritud, kui ei saa neid selgeks teha, siis ei saa ka seda seadust ühe või teise isiku kohta tarvitusele võtta. Aga seda põhimõtet peaksime meie tunnistama, sest see põhimõte on õiglane. Kas meie teda suudame ellu viia, see oleneb sellest, kuidas korda läheb tulusid kindlaks teha.

Ma tegin juba komisjonis ettepaneku, mis laiendaks selle paragrahvi ulatust ka nende isikute peale, kellel on puhasttulu kapitalidest ja kinnisvaradest linnades ja alevites vähemalt 140 krooni kuus. Selle seaduse II lugemisel esinen vastava ettepanekuga, samuti kui ettepanekuga, et § 1. tuleks täiendus sisse võtta, mille järgi laiendatakse paragrahvi ulatus ka nende isikute kohta, kes teenivad eraettevõtetes. Kõik need seisukohad, millega ma siin esinen, on Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt heaks kiidetud. I lugemisel pooldab rühm selle seaduseel-

nõu vastuvõtmist eeldusega, et II lugemisel selles vastavad parandused tehakse.

M. Martna: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seaduse pealkirja silmas pidades — tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel teenistusvahetuste korraldamise seadus — sooviksin lugupeetud Riigivanemale südamest õnne. Aga kui me seaduse sisu peale vaatame, siis ei või ma seda teha. Mina ei näe selles seaduses seda kauget sihti, seda perspektiivi, mis riigimehel olema peaks. Ma vaatan sellele seadusele tööpuuduse vastu võitlemise suunas, kui ma nõnda öelda tohin, lihtsalt midagi hammaste vahele viskamist, on midagi üles kergitatud, on loodetud, et nüüd tuleb tööpuuduse vastu võitlemise seadus! Aga kui Riigikogu selle seaduse vastu võtab, enese auks ta ei võta seda mitte vastu. Seda seadust vastu võttes, diskrediteerib Riigikogu ennast jällegi. (V a h e l h ü ü e.) Väga hea, et Riigikogu liige Juhkam mulle rühma meelde tuletab, ma oleksin seda juba alguses ütlen pidanud. Üsna õige on, et meie ju erakondadega rehkendama peame, ütlen siis, et ma ei kõnele erakonna nimel, vaid enese nimel. — See seadus ei too tööpuuduse vastu võitlemise suunas mitte midagi. (V a h e l h ü ü e.) Seaduse tegijad ei näigi küsinud olevat, kui mitu töötatöölist sellest võiksid mingisugust toetust saada. (V a h e l h ü ü e.) Viel Feind — viel Ehr. Kui inimene vanemaks läheb, siis mõtlemiskäik nii ruttu enam ei käi nagu härra Köstril. Kõigepealt ootasid mina, ja vist ka teisedki, et Riigivanem ometi mitte niisuguse seadusega välja ei tule, mida nimetada võib „Abielu keeluseaduseks“. Meie teame kõik, et Eesti rahva sündivus väike, ja meie loeme sagedasti ajalehtedest, et Eesti rahvas on välja suremas. Mis peaks siis riigivõimul sellest lähtekohast välja minnes tähtsam olema kui see, et rahva juurdekasvule vähemalt mitte tõkkeid teha? (V a h e l h ü ü e.) Asjatundjad kõnelevad. (V a h e l h ü ü e.) Kui Teie noor olite, oli rohkem? (V a h e l h ü ü e.) Siiski oleks Vabariigi Valitsus või Riigivanem hästi teinud, kui ta oleks Prantsusemaalt selle seaduse suunas nõu küsinud. Prantsusemaal kõneldakse aastakümneid sellest, et rahva juurdekasv väike, aga see ei ole seal ometi nii väike kui meil! Aga Prantsuse valitsus ja Prantsuse riigimehed arendavad omi seadusi teises suunas, nad teevad abieludele ja laste juurdekasvule igasuguseid soodustusi. Aga mitte ainult see. Teine küsimus on otsekohe hoop kultuurile. Võ-

tame üliõpilasi ja tütarlapsi, kes keskkoolidest on minemas ülikooli. Tegelikult on nemad nimetatud intelligents, ja need noored tütarlapsed, kes ülikooli läinud, tahavad seal teaduste uurimisele elada ja selleks tööd teha, nüüd aga teades, et, niipea kui nad mehele lähevad, sellest ülikooli tööst midagi tegelikku kasu ei ole. (V a h e l h ü ü e.) See, et haritud perenaine ka parem perenaine on, on igatahes väga õige, aga meie teame, et haritud perenaisel on ka veel oma teised huvid, et kõik haritud perenaised ei käi ometi endise Saksa keisrinna põhimõtte järele, kes ütles — „Kirche, Küche, Kinderstube“. (V a h e l h ü ü e.) Või Kinder, Kirche, Küche. Ma arvan, et mõte on sama, järjekord võib teine olla. Aga haritud naine mõtleb ometi ka teiste eluvahekordade ja asjaolude peale ja soovib ka väljaspool kodu ja kööki tegev olla, ja kui ta on tegev ametnikuna, siis peab nüüd sellele vaatama, et ta mitte ei abiellu. Põhiseadus ütleb küll: „Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Ei või olla avalikõiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenevad sündimisest, usust, soost, seisusest“ j.n.e. Siin tuleb aga välja, et mehed või naised, kui nad abielus on, võivad paheõiguste osaliseks saada — abiellumise pärast. Kui teine abielupool nii- ja niipalju palka saab, siis tuleb üks pool vallandamisele, ja 10 juhust on 9 korral naised need, keda vallandatakse. Nõnda siis see seadus ei takista mitte ainult abiellumist, vaid see takistab ka kultuurilist edu, ja tööpuuduse vastu võitlemine on siin minu arvates hitlerlaste sõnakirjast võetud, on tühine sõnakõlks. Kui Prantsusemaa suunas niisuguse seaduseandluse peale vaatame, siis kahtlemata ei oleks sellist seadust Prantsusemaal esitatud ja vastu võetud. Kui tõepoolest tahetakse tööpuuduse vastu võidelda, ja seda peab valitsus tegema, siis, härra Riigivanem, on selleks teisi abinõusid vaja, peaks teisi seadusi läbi viima, mis tõepoolest tööpuudusele sihitud oleksid. Ma pean tähelepanu juhtima sellele, kui inimesi lastakse öö läbi töötada 14 tundi ilma vähemagi vaheajata ja maksetakse 15 senti tund, ja seda riikliku tellimise täitmisel, ilma töökaitseadusest, ületunnitöö tasust j.n.e. hoolimata, siis tuleks niisugustel kordadel tööpuuduse ärahoidmisele mõelda ja vastavaid korraldusi maksuma panna. Kahtlemata oleks tuhat korda kasulikum, kui riigivalitsus ja valitsevad ringkonnad pooldaksid, et palgaalammäära seadus vastu võetaks, mis ei lubaks palka nii madalale

alla suruda. Palju kaugemaleulatavama tähtsusega oleks ka see, kui riigivalitsus kõigepealt sellele vaataks, et riigiasutustes palku ei vähendataks. Nagu ma eile tähendasin ja pean täna juurde lisama, ka riigi metsatööstuses on palkasid vähendatud 20%, põlevkivikaevandustes 10%, ja nagu ma kuulnud olen, kavatsetakse ka riigimõisades tööliste palku vähendada. Igal pool, kuhu vaatad, räägitakse aina palkade vähendamisest. Ega palkade vähendamine ei ole tööpuuduse vastu võitlemine! Kui tahetakse, või kui oleks tahetud käesolevas seaduses töövahekordasid muuta, siis oleks võidud teisiti teha, siis oleks võinud neile inimestele, kes valitsuse arvates rohkem teenivad, progressiivne maks peale panna ja lubada neil tööd teha. Nii oli Viinis üüriseadusega. Neile inimestele, kel võimalusi oli omale ühe toa rohkem võtta, kui perekonna suurusele seaduses ette nähtud oli, pandi selle toa eest ilus lisamaks peale, ja neile, kel võimalusi oli omale kaks tuba rohkem pidada, pandi kahekordne maks peale. (V a h e l h ü ü e.) See läks üleüldsuse kasuks. Viinis läks see linna-kassasse.

Õigem oleks olnud, kui õpetajate tunde oleks vähendatud. Praegu on norm 26 tundi. No, tule Jumal appi, vähendame 20 tunni peale ja anname 6 tundi, anname 10 tundi neile, kel tööd ei ole. Koolitöö ei kannata selle all. (V a h e l h ü ü e.) Raha maksame sellesama summa, mis nad õppetöö tasuks nii ja nii oleksid saanud. (V a h e l h ü ü e.) Inimesed oleksid värske jõuga koolitööle tulnud, ja kasvatustöö oleks võitnud. (V a h e l h ü ü e.) See ei ole palgavähendamine, vaid töö vähendamine ja reguleerimine. Teie olete nüüd kord õige mõtte juures, ja ma pean teid, kui me hakkame tööliste töötunde ja päevi vähendamist nõudma, meeles, et ka siis mitte palku vähendama ei hakataks. Ma loodan, et teie siis seda ka meeles peate. Kui teie kõik need küsimused selle seadusega arvate lahendatud olema, siis eksite väga. Kui seadus maksma hakkab, siis näete, kui keeruline ta on ja kui ruttu tuleb teda muutama hakata.

Siin on veel üks asi, mille peale ka aruandja tähelepanu juhtis. Siin on võetud piir: kui kumbki abielupooltest saab 140 krooni kuus linnas. (V a h e l h ü ü e.) Maal 80 krooni. Aga kui nad saavad mõlemad juhuslikult 135 krooni, mis siis saab? Härra Martinson, Teie ehk ütlete, mis siis saaks. Siis ei saa abielupaar kokku mitte 28.000 s., vaid 27.000 ja 27.000 on roh-

kesti enam kui 14.000. Selle seaduse põhjal ei saa juriidiliselt neile aga „mitte midagi tetta“.

Siis järgmine asi. Ma kõnelen peaauglikult õpetajatest. Õpetajad on nõnda ja nõndakaua teeninud, ja nende aastatega, mis nad teeninud, uskusid ja lootsid nad, et nad mingisuguse toetuse, pensioni ka on teeninud. Aga nüüd, kui niisugune inimene, kes õnnetuseks teise inimese naine on, lahti saab, siis on see aeg, mis ta seni töötanud, niihästi kui kadunud. (V a h e l h ü ü e.) Ja veel rohkem on tal kadunud, kui ta kord omalt kohalt lahti saanud, ja kui paari aasta pärast see seadus ära kaotatakse, siis see naisõpetaja vaevalt kohta saaks. Tähendab, niisugune naisõpetaja peab kõik oma lootused tuleviku peale maha matma.

Ja veel on üks asi. Seletuskirjas öeldakse, et „vallandatava isiku laste arvu kui ka teisi väga kaaluvaid asjaolusid“, näiteks eriteadlasi, ja kõiki seda pannakse tähele. Aga kui kauges ulatuses seda tähele pannakse? Mis jälle pahad naabrid sellest ütlevad, kas nad selles onupoja- ja tädipojapolitikat ei näe? Selle seadusega viskame rahva sekka väga ärevusttekitava küsimuse ja asja. Ja positiivne tagajärg on minu arvamise järgi niihästi kui null. (V a h e l h ü ü e.)

Need on peaasjad, mille peale ma tähelepanu juhtida tahtsin. Ma pean omalt poolt kõige tähtsamaks seda, et see seadus abiellumisele takistuseks on. Vabaabiellud saavad pärast selle seaduse vastuvõtmist palju sagedamaks, palju üldisemaks. Mul ei ole põhimõttelikult midagi vabaabiellu vastu, aga sellepärast olen selle vastu, et vabaabiellu naine omale mitte nii suuri õigusi ei omanda, kui ta ametliku abiellu juures võiks omandada. Naine jääb selle seaduse tõttu palju kõikumamale alusele kui muidu.

Teine asi, millele erilist rõhku tahaksin panna, on just see, et naisel üks põhjus kultuuriliseks, teaduslikuks edasipüüdmiseks ja edasiarenemiseks selle seadusega ära võetakse. Muidugi teada, suur hulk inimesi ei lase end niisugustest asjadest häiritada, aga teine hulk laseb ometi end mõjutada, sest kui inimene teab, et ta õigused teistega ühesugused ei ole, mispärast ta peab siis vaeva nägema, ta mõtleb, et ilma selleta saab ka läbi!

Peaargument aga, mida ma alla kriiputasin, oli see, et see kasu on ainult näiline, nagu võidaksid töötatöölised selle seadusega. Nad ei võida mitte midagi.

L. J o h a n s o n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! See on vist Eesti Vabariigi ajaloo esimene seadus, mis kannab pealkirja — tööpuuduse vastu võitlemise j.n.e. Sellepärast on see ka ajalooline seadus.

Kui meie aga seda lähemalt vaatame, siis peab ütleva, et siin on mägi sünnitanud hiire. See on hiireke ilma kõrvadeta, sabata ja mitte nelja jalaga. (V a h e l h ü ü e.) Kuidas ta käia saab, seda ma ei tea. Et see hiireke võiks käia, selleks oleks tal teist poolt tarvis. Nimelt oleks tarvis seaduses ära näidata, kes asuvad nende asemele, keda vallandatakse. Kui naine vallandatakse, hea küll, naine saab harilikult 3—4 tuhat või enam palka, — kes siis tema asemele tuleb? Eelarve-komisjonis kõneldi, et meil on terve rida endisi kooliõpetajaid — see seadus on sihitud eriti kooliõpetajate vastu maal —, kes on abiellunud rikka taluperemehega ja nüüd tahavad tagasi tulla koolipõllule. Nüüd laseme lahti selle, kelle mehe sissetulek on 8.000, ja asemele võtame jõuka taluperenaise. Milles see tööpuuduse lahendamine seisab, see küsimus on lahtine.

Käesolev seadus on õpetajate vastu sihitud. Mis on selle õpetajate ülekülluse tekitanud? — Kas mitte see, et laste koolal on maal toime pandud väga halb operatsioon, lapsi on koondatud kas või 5 klassi ühe õpetaja alla. Nõutakse õpetajalt kuni 5 klassiga töötamist, ja see peab olema õppetöö.

Kui normaaltöö algkoolides jalule seatakse, siis selle läbi areneks paremini noorsugu ja tööta õpetajate arv väheneks. Eriti on õpetajate üleproduktioon tekitatud sellega, et hakati algkooli kokku tõmbama, millejuures ei arvestatud kooli ülesannetega, vaid mindi välja ainult koondamise ja kärpimise põhimõtetest.

Siis edasi, kui vaatame teisi alasid. Meil kõneldakse haritlaste üleküllusest. Meil on riigi põlevkivitööstus, ta annab teatavat puhaskasu, seal võiks võib-olla koondada, aga mis meie näeme? Seal on naistehaigusi, on suguhaigusi, on sisehaigusi j.n.e., kõiki haigusi, mis inimestel võib tulla, võite leida selles põlevkivilinnas. Aga palju seal arste on? Üksainukene arst on seal. On see normaalne seisukord, mis seal on, kas seal ei võida 3—4 arsti ametis pidada? (V a h e l h ü ü e.) Ütlen ja näitan, kust see tuleb, millest see üleküllus tingitud. Arstide üleküllus puudutab ka neid. Võtame näiteks turbatööstuse. Seal ei ole ühtki arsti. Siis edasi, vanad põlised tööstused, — Kreenholm, Balti puuvil-

lavabrik —, mitu arsti seal on? Üksainukene arst kõigi haiguste kohta! (V a h e l h ü ü e.) Seadused on niisugused, et ei saanud. Ega ka haigekassad asju alati nii ei korralda, nagu see tarvilik. Meie teame, kuidas on sellel alal lood Kreenholmis ja ka siin Tallinna külje ääres Balti puuvillavabrikus. Arstiabi andmine on ikkagi peremehe käes, ja haigekassad võivad selle üle võtta lepingu alusel.

Siis edasi, millest kõnelesime siin eile? Kuulsime, et maavalitsused tõmbavad loomaarstide võrgu maal kokku, põllumehe loomad jäävad selle tagajärjel arstimata ja inimesed vallandatakse. Arstidevõrk on maal välja arendamata ja koolivõrk on kokku tõmmatud. Kui vaadata juristide tööala, mis seal sünnib? Kohtud on üle koormatud, selle tagajärjel kannatab kodanik. Edasi näeme, kuidas ministeeriumis ei jõuta ette valmistada seaduseelnõusid, need tulevad puudulikkudena. Ja nii näeme terve rea alasid, kuhu võiks inimesi paigutada. Vaatame edasi. Riigikogus on ühtlasi selle seadusega veel kaks teist seadust: pagarite öötöö ja põllutöölise seadus. Mis on pagarite öötöö seaduse otstarve? Tema otstarve on inimesi rakendada pikemaks ajaks tööle, tööaja pikemastegemine. Mis on põllutöölise seaduse otstarve? 9-tunnilise töövaheaja asemele tahetakse võtta 8 tundi. Vaadake, niisugused asjad süvendavad tööpuudust ja need on seega siis tööpuuduse süvendamise seadused.

Vaatame edasi. Võtame raudteed. Seal tehakse 12 tundi tööd, näiteks Koplis küteteainete laadimine. Vaadake, kui pikka aega seal töötatakse! (V a h e l h ü ü e.) Nii on mitmel alal. (V a h e l h ü ü e.) Aga kuidas nad töötavad? Nende töönaal on 7-päevaline.

Võtame riigi eelarve. Riigi eelarves on puudunud mitmed aastad summad teede tegemiseks, ehituste jaoks j.n.e. Selle tagajärjeks peab olema tööpuudus. Siin on öeldud, et tööpuudus ei olene mitte ainult ilmakiisist, vaid ka omamaa korraldused on siin süüdi. Oleme aastate viisi vähe summasid määranud ehituse- ja muude tööde krediitideks, ja see peab end elus tunda andma.

Siin kõneldi intelligent tööjõududest. Rahvalugemise korraldamiseks on väikest summat tarvis, sest vanad rahvalugemise andmed enam ei kõlba, oleks hädasti vaja uut rahvalugemist toime panna, kuid summasid selleks ei jätku. Ja kuipalju see tööd annaks? Ka teistel aladel, näiteks põllu-

majanduse aladel, oleks vaja maaparandusetöid teha. Kulude jaotus peaks teistsugune olema. Vallandamise puhul tuleb võib-olla mõni rikas perenaine tööinimese asemele, ja kuigi ei tule, ega keegi ei hakka õpetaja või ametniku taskut vaatama, keegi ei hakka uurima, kas tal pangas raha on või mitte. Igavene vanapoiss pannakse perekonnaema asemele, kes toidab oma perekonda. Niisugune inimene pannakse asemele, kellel üldse ei maksaks elada, ja perekonnainimene, kellel kaks, kolm või neli last toita, saab lahti. Aga nüüd meie näeme, et perekonnaema vallandatakse ja asemele pannakse üksik inimene. Vaadake, niisugused küljed on sellel seadusel olemas. Ma ütlen, meil on tükk aega tambitud selle seaduse ümber, on rahva keskel meeoleolu tekitatud, ja tõesti palju sarnaseid juhuseid on olemas, et tuleb küsida, milleks selle kõrgema ametniku proual, kellel suured sissetulekud, üle 30.000 saavad palka, miks need prouad peavad teenistuses olema. Mina sellest aru ei saa. Aga ma ei saa ka aru, miks meie riigiametnikke peetakse mitme koha peal? Ma saan aru, et harilikul ajal on see täiesti ükskõik ja tuleb ainult vaadata, et inimene kohane oleks, kes seda tööd teeb. Mina mäletan, omal ajal tõsteti see küsimus üles tolaaegse Riigikontrolöri Zimmermann'i poolt, aga nüüd on meil neid kvalifitseeritud tööjõude igal alal, ja miks siis peavad ametnikud mitut kohta pidama.

Liiale minnakse meil ka nende nõukogudega. Terve riik on nõukogusid täis, ja mis meie kuuleme? Üks inimene on riigi koha peal, siis on ta pandud mingisuguse riigiasutuse direktori koha peale, siis on ta pandud veel kuskile nõukogusse, ja kui meie kõik kokku võtame, siis neid 14-tuhandelisi palku tuleb tal kõigevähemalt 10 tükki kuus. On õpetajate vastu ja üldse algkooli vastu kihutusetööd tehtud, öeldakse, et seal kuludega minnakse kaugele, ja see seadus on ka selle kihutusetöö tagajärg. Ma usun, et lähemal ajal tulevikus see kallaletung algkoolile ja õpetajatele väheneb. Võib-olla meie õpetajad ise selles ka osalt süüdi on, nad on oma vahekorra rahvaga osanud teravaks ajada, nad on ennast maal selles kitsas seltskonnas niiviisi esitanud, et rahvas nii nagu eraldatud on, nagu kadetus tõuseb nende vastu. See on rahva keskel loomulikult väiklasemad tunded üles kütnud ja sellepärast siis ka minnakse kaugemale kui tarvis.

Selle seaduse puudus seisab selles, et

ei ole üksikasjalikult ära märgitud, kes eesõigustatud on selle koha peale, mis vabaks saab, kes sinna asemele saab. See on jäetud valitsuse kätte. Meie teame aga, et kui kohad vabanevad, siis hakatakse valitsuse uksele kulutama. Ametisse jäävad kõrgemapalgalisel, aga 8-tuhandelised maal, need vallandatakse. Ja mis on selle tagajärg? Ainult pahameel. Kui seadus vastu võetakse, siis tuleks see ka laiendada igasuguste valitud isikute kohta. Omavalitsustes valitakse kolme aasta peale, aga ametnik ei ole valitud kolme aasta peale. Meil on seadus, mille põhjal võime ametnikke vallandada, ja mispärast eelistame siis teisi? (V a h e l h ü ü e.) Seadus tuleb laiendada kõigi kohta. Ja siis tekib ka erateenistuse küsimus. Mis vahe on, kas inimene on omavalitsuse teenistuses või erateenistuses? Kui mees saab 8 tuhat ja naine kolm-neli tuhat, siis teeb see kokku 12 tuhat. On aga inimesi, kes õhtupoole peavad raamatuid ja võtavad enesele sissetulekuid, või on teises erateenistuses. Siin ei tohiks erandeid teha. Need on puudused, mille peale ma tähelepanu tahtsin juhtida. Seadus on liiga jäme kirve töö. On midagi tahetud teha, välja on tulnud ainult esimesed jalad, tagumised aga puuduvad.

M. Reisiik: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelkõnelejad, eriti aga lugupeetud rkl. härra Martna, on juba mõningaid asjaolusid ette toonud, mida mina oleksin tahtnud nimetada käesoleva seaduse puhul. Mina ei saa, samuti nagu temagi, omaks võtta selle seaduse pealkirja kui vastavat selle sisule. Tööpuuduse vastu võitlemiseks ja siin positiivsete tagajärgede saavutamiseks oleks pidanud seaduseelnõu näitama mõningaid teisi töövõimalusi, looma uusi tööalasid, aga seda kõike meie selles seaduses ei näe. Kuna see seadus tööpuudust ei lahenda, vaid ainult asendab praegutõotavad uute jõududega, ja kui seadus maksma jääb, siis mehaaniliselt mõne aasta pärast, kui praegused noored väikesepalgalisel ametnikud loomuliku edasitungi püüdmise tõttu edasi jõuavad, toob see jälle uusi vabanevaid ametnikke juurde. Aga ega seda ei saa tööpuuduse vastu võitlemiseks pidada. Peale selle on see seadus ajalooline seadus. See on esimene kord Eesti ajaloos, kus seadusepärast tahetakse ette võtta sõjakäiku naiste kvalifitseeritud töö vastu. Meil on Põhiseaduses kindlustatud kõigile kodanikele, nii meestele kui naistele, vaba

kutsevalik. Selle vaba kutsevaliku teostamiseks on kõigile haridusevõimalused ühesugused, nii naistele kui ka meestele, ja on täiesti loomulik, et neid võimalusi kasutatakse on. (V a h e l h ü ü e.) Ei, see ei ole meestekaitse seadus. See on sõjakäik naiste kvalifitseeritud töö vastu, sest selle seaduse alla kuulub õieti ainult intelligent, kvalifitseeritud tööjõud. Nüüd näeme, et see seadus asetab naise, kes abielus, niisugusesse paheõiguslikku seisukorda, mis Põhiseaduse vastane. Naine peab kannatama selle eest, et on kaasa asutanud kodu ja perekonna, mis meie seniste mõistete järele on riigi tugevamaks aluseks, ja peab lahkuma oma tööpõllult. Praegune aeg on kindlasti erakorraliselt raske, ja praegusel ajal võib-olla meie, ei, mitte ainult võib-olla, vaid päris kindlasti meie valesuunas tegutsenud haridusepolitika tõttu on tekkinud väga suur hulk tööta noort intelligentsi. Vabariigi Valitsus peab samuti nagu Riigikogu liikmedki tundma tõsist muret nende haritud noorte tööjõudude pärast, kellel palju kuskile ei ole rakendada oma jõudu. Aga niisugusel viisil, nagu see selles seaduses ette nähtud, ei jõua meie kuigi kaugele.

Rkl. Johanson ütles väga õieti, et see seadus on nagu nürida kirvega välja raiutud. Tuleb tõsiselt kahtseda, et selle seaduse esitamine Riigikogule sündis viimasel silmapilgul ja Riigikogu laialimineku eel, arvestades Riigikogu liikmete väsimusega, koju töötamisega ja teisest küljest väga suurel määral valimiseelse meeleoluga. Kindlasti on see enam valimiseelse meeleolu kui tegeliku küsimuse lahendamise seadus.

Kui seadust sisuliselt vaatleme, siis on täiesti arusaadav, mispärast see on välja kutsunud nii suure ärevuse, õieti kabuhirnu meie asutustes, esijoonel meie kooliõpetajateperes. Siin on primitiivselt võetud ja küsimus kergeteks tehtud — kui linnades on ühe abielupoole teenistus 140, maal 80 krooni, siis on tööpuuduse suur Kordiuse sõlm lahendatud. On täitsa inimlik ja loomulik, et iga ametniku hinges kerkib küsimus, miks just need arvud piiriks võeti. Kui mõlemad abielupoole teenivad kas või 13½ tuhat senti kuus, on sellel perekonnal võimalik koos teenida 27 tuhat senti, aga teisest perekonnast, kus õnnetul kombel, sest nüüd on suurem palk õnnetuks muutunud, üks pool on jõudnud edasi 140-kroonilisele palgale, peab üks abielupool lahkuma teenistusest, olgugi, et teine ehk teenib ainult 30 või 40 krooni.

See on ebaõiglane, ebainimlik ja ebariiklik, sest iga riik peab omas kodanikes soodustama edasipüüdmise tungi. Kui see seadus maksma hakkab, siis iga 70- — 100-kroonilise palgaga ametnik väriseb palgakõrgenduse juures.

On selge, et meil viimastel aastatel abiellumiste arv näitas kasvavat joont, tänu ka sellele asjaolule, et teenised mõlemad pooled. On endastmõistetav, et naine põllumajanduses oma majandusliku kaastõega aitab kaasa terve majapidamise tasakaalustamist, perekonna eest hoolitsemises j.n.e. Selle vastu ei saa vaielda. Naise kaastöö linnas tööstustes, väikekaubanduses ja käsitöölise juures on tarvilik ja soodustab perekonna head käekäiku. Kui vaatame linna perenaise tegevust lähemalt, siis näeme, et see on niisugune tegevus, mis uusi väärtusi ei produtseeri. Ta käsitleb seda sissetulekut, mida saadakse väljastpoolt kodu. (V a h e l h ü ü e.) Jah, ta aitab võib-olla kokku hoida ja korraldada mehe sissetulekut, aga uusi väärtusi ta ei loo. Seepärast on loomulik, et linnades meie kitsastes oludes saadi abielluda sageli ainult sel eeldusel, et mõlemad abielupooled teenivad. Naise teenistus oli sageli see, mida vanasti nimetati õieti naise kaasavaraks, mis ta abiellu kaasa tõi. Nüüd tahame meie selle kaasavara tähtsuse täitsa maha salata. Asjaolu, et see seadus asetab abielu nii õelda paheõiguslikku seisukorda, on selle seaduse kõige tumedam külg. Ma tean, võib ja tarvitada väga ilusaid sõnu ja õelda, et abielu on nii püha instituut ja põhjeneb nii õilsatel tundmustel, et siin ei tohi kaasa rääkida aineline külg. Oleme aga otsekohesed: inimesed vajavad ainelisi abinõusid äraelamiseks, ja sellepärast vajab ka abielu ainelist alust. Võib oletada, et eriti kooliõpetajate hulgas, kus omavaheline abiellumine seni väga sagedane nähe oli, mis päris loomulik, sest igapäevane kokusaamine kutsetöös äratas huvi üksteises, mis arenes armastuseks ja loomulikult lõppes abiellumisega, — tulevikus läheb küll abiellumiste arv peaaegu nullini. Meil armastatakse kinnitada, et meie perekonna alused ja meie kõlbline elu on hädaohus, kuivõrt aga niisugune seadus on soodne meie perekondlikule ja kõlblisele arenemisele ja missuguseid tulemusi ta annab, see on suur küsimus. Ma pean ütleva, et ma ei kahtlegi selles, et selle seaduse jõud mitte pikaajaline ei ole. Ta tekitab väga palju segadusi, tekitab väga palju paitsu

verd, annab võimalusi selleks, mida nimetatakse onupojapolitikaks.

Seda näeme ka teistes maades. Lätis pandi maksma analoogiline seadus, ja ülemineval nädalal lugesin, et seal on see seadus seisma pandud sellepärast, et seaduse mõju on olnud väga laastav. Samuti oli „Berliner Tageblatt'is“ kirjutis Saksamaa kohta, mis ilmus ka vist ülemineva nädala lõpul, kus ka öeldi, et seal võeti ka läinud aastal vastu sarnane seadus, aga see ei andnud mingisuguseid tulemusi ning jäi automaatselt seisma. Ma arvan, et meil sünnib samuti.

Kui nüüd vaadelda seadust sel kujul, nagu ta tuli Riigikokku ja võrrelda sellega, millisena Vabariigi Valitsus esitas ta Riigikogule, siis võib rõõmustades öelda, et seadus on palju paremaks muutunud. Ma pean seda tähendama, sest ma olen kindel, et seadus võetakse Riigikogu poolt vastu ja pannakse maksma. (V a h e l h ü ü e.) Valitsuse poolt Riigikogule esitatud seadus oli lihtsalt jahmatamapanev, sellepärast et ta käsitas tervet seda küsimust ainult ühekülgsest. Nüüd on seaduses ära märgitud, et siiski Vabariigi Valitsus natuke arvestab perekonnaseisuga, arvestab lastega, kes perekonna ülalpidamisel, ja arvestab ka teiste kaaluvate põhjustega ühe abielupoolle vallandamisel. Teiseks on sisse võetud väga oluline punkt, nimelt et Vabariigi Valitsus piirab ühe isiku käes kahe või mitme koha pidamist. Ma arvan aga, et selle seaduseelnõu järgi on liiga paindumata võetud see osa, mis puudutab mitme koha pidamist. Ma kardan, ka see osa seadusest ei anna meile tulemusi.

Kui vaadata reaalselt selle seaduseelnõu tagajärgi, siis väga paljud jäävad asendamatu tõttu ametisse edasi, osa jääb edasi üldise majandusliku olukorra tõttu, mida võime loota valitsuse lubaduse tõttu seda seadust individuaalselt käsitada, ja tegelikult võib-olla suurem viha langeb ainult maakooliõpetajate peale, ning seal tuleb ette vallandamisi. Nii vabaneb vist ainult paarsada kohta. Ja siin tekib küsimus, kellega asendatakse need vallandatavad kohad? Sellest oleme meie, naised, ääretult huvitatud, sest teame väga hästi, et naistel ei ole Eestis senini kerge olnud kohta saada. Selle seaduse juures on küsimuse all naise kvalifitseeritud töö. Need alad, mis vabanevad, on naiste tööalad, ja peaks olema mingi garantii, et need alad jäävad naiste tööks, sest kuhu muidu paneme oma intelligent naiste tööjõu.

Kui käesolevat seadust natuke tõsisemalt vaadelda, tuleb jääda tahtmatult nukraks. Minul on kõige rohkem südame peal see, et meie käesoleva seaduse juures hindame abielunaiste tööd ainult teenistuse seisukohalt, mitte aga töö väärtust arvesse võttes. Nende inimeste juures, kes töö juurest ära kistakse, tuleb peale ainelise koha kaotamise veel hingeline murrang. Meil on terve rida naiskooliõpetajaid, kes on töötanud kooliõpetajana mitmedkümned aastad ja kellele koolitöö on muutunud elutööks. Kui neid nüüd üle parda visatakse, siis tekitab see nende hinges palju tuskat.

Siin juhin tähelepanu, et meil on terve rida õpetajaid — teisi ametalasid ei puuduta see niipalju, — kes käesoleva seaduse põhjal vallandamisele tulevad ja kes juba õige ligidalt olid pensioni väljateenimisele. On arusaadav, et riik võib vähendada pensioninorme, aga et riik petta võib inimesi lootuses pensioni peale, see ei ole lubatav. Ja seda asjaolu tuleks ka silmas pidada.

Käesolev seadus on raamiseadus, ja Vabariigi Valitsusele on selle seadusega jäetud vabad käed: Vabariigi Valitsuse poolt väljatöötatavatest määrustest oleneb väga suurel määral see, missuguseid tagajärgi seadus avalikus elus annab ja kui võrt mõjutab see naisi. Teame, et naiste kohtade lahendamisel tuleb silmas pidada, et meil on suur arvuline ülekaal naistest, ja et abiellumiste arv, mis niikuinii väike, saab selle seaduse põhjal veel väiksem olema. See seadus vähendab naiste välja-vaateid veelgi abielule ja võimalusele mehe poolt ülalpeetud saada, ja sellepärast tuleks Vabariigi Valitsusel selle seaduse teostamisele tõsiselt silmas pidada, et vabanevatele kohtadele naiste asemele saaksid ilmingimata määratud jälle naised. Ka peaks meil kõigil olema päris selge, et säärane seadus ei või olla normaalseadus. Kui see seadus vastu võetakse, siis arvan mina, on kõigile Riigikogu liikmetele selge, et see seadus on ikkagi hädakorra seadus ja erakorraliste aegade tulemus, ja selle erakorralise aja möödumisega peab ka seadus oma jõu kaotama. Sellepärast teen ma selle seaduse II lugemisel ettepaneku, täiendada see seaduseelnõu ühe paragrahviga. See paragrahv on lühikene: käesolev seadus kaotab maksvuse 1-seks aprilliks 1934. a. Tahaksin loota, et selleks ajaks on selgunud meie majanduslikud võimalused edaspidiseks asjakäiguks, ja et meil enam tarvis ei ole selle seaduse jä-

rele käia. Kui seaduseelnõu niisuguse paragrahviga täiendatakse, siis vähendaks see noorte, väikesepalgaliste ametnikkude perekondades ebanormaalselt hirmu ametis edasijõudmise eest, mis see seadus endaga paratamatult kaasa toob.

A. L a u r: Austatud Riigikogu liikmed! Selle seaduse tekkimine on vist suuremal määral, kui ühegi teise seaduse tekkimine, tingitud avalikust arvamisest, arvamisest, mis väljendatud ajakirjanduses, seltskonnas, kui ka igasugustes märgukirjades. Tõsi, on avalikke arvamisi ka teistsuguseid siin ja seal ette toodud. Aga meie teame, et ajakirjanduses on mitmel korral neid küsimusi puudutatud. Seda oleme ajakirja veergudelt leidnud, kõnelemata neist märgukirjadest, mida mitmedkümned valitsusele saadetud. Minul on kaks või kolm praegu käepärast. Üks on vabade õpetajate poolt, neid on üle 60 alla kirjutatud. Nad ütlevad, et nad esitavad selle märgukirja kõikide vabade õpetajate nimel. Ma loen ainult mõned laused ette, ja need kõlavad järgmiselt: „Meie, allakirjutatud, töötud õpetajad valisime omal ajal õpilasina elukutseks vastutusrikka õpetaja ameti, olles veendunud, et ühiskond meie tööd ja teadmisi vajab kasvava noorsoo harimiseks vabariigi väärilisiks kodanikeks. Pettusime, sest meid jäeti kohata.

Jäänud teenistuseta, oleme sattunud ääretult viletsasse olukorda. Meil pole kodu, meil puudub hädatarvilikumgi ülalpeetav vahend — leib. Päevad ja ööd läbib terav valu südant: teadmata on, kust saab homme jälle tükk leiba, et hoida sees elu, teadmata, kust saab peavarju.

Samal ajal keset meie, töötä õpetajate otse kisendavat viletsust paljudel meie kolleegidel on mitu palgalist kohta, teenitakse koos abikaasaga, isegi alluvuse vahekorras. Samuti hulk meie pensioniõiguslikke kolleege töötab edasi kõrges vanaduses viletsa tervisega, andmata teed nooremaile, kel suurim töövõime ja -jõud.“ Nii kirjutavad õpetajad. Edasi on järgmine märgukiri hulkade intelligent töötute poolt alla kirjutatud. Siis järgmises märgukirjas on põhjalik ülevaade antud ja analüüs tehtud meie tööta intelligenti kohta Eesti majanduseteadlaste seltsi, Eesti rahvuslaste klubi ja Tallinna Eesti rahvuslaste klubi poolt. See märgukiri on põhjalik ja analüüserib kogu seda tööta intelligenti elu-olu ja ütleb lõpuks: „igas asutuses ja ettevõttes tulevad tööandmise võimalused ära kasutada maksimaalselt ja seda nõnda, et muude

ühesuguste eelduste juures teenistuskohat eranditult antakse sellele, kelle majanduslik seisukord kõige raskem. Kõige selle juures tahaksin eriliselt alla kriipsutada, et siin ei ole mõeldud sugugi kõigile töötaharilastele tingimusteta teenistuse kindlustamist ainult sellepärast, et ta on haritlane ja töötaja, vaid loomulik seleksioon peab jääma maksma ka siin ja töö võimaldamine teataval alal on mõeldav ainult muude ühesuguste eelduste juures.“

Nad ei pretendeeri selle peale, et asjatundja saaks vallandatud, vaid kui eeltingimused on ühesugused, siis on eesõigus sellel, kellel mingisugust teenistust ei ole.

Nii siis, Vabariigi Valitsus, arvestades avaliku arvamisega, nihästi sellega, mis on avaldatud ajakirjanduses, kui ka märgukirjades, on esimese sammu astunud, mille vastu aga nüüd võideldakse. Aga meie teame, et iga samm on raske, ja mina eiimesta sugugi, et täna seda esimest julget sammu nii väga kritiseerivalt võetakse.

Nüüd on ka teiselt poolt märgukirju. Minu kui aruandja kätte on kogunud neid igasuguseid, ja siin on meie naisorganisatsioonide poolt märgukiri, millele on alla kirjutanud Eesti Naistliit, Eesti Naiskarskuliit, Eesti Akadeemiline naiste ühing j.n.e. Siin on esimese väitena öeldud, et „Perekonna ainelise järje halvenemine sunnib vanemaid ettevaatlikkusele lastele elu andmisel, mille tulemuseks on veel suurem sündivuse langus.“

Neid seisukohti ei ole mitte ükski need naisorganisatsioonid esile toonud, vaid mitmed Riigikogu liikmed on seda ka täna esile toonud, et vaadake, laste arvu vähenemine järgneb sellele, kui meie ühe abielupoole lahti laseme. On alati toonitatud, et sündimiste arv ei tohi väheneda. Kui küsime aga, kuidas on lugu sündimistega neil kordadel, kus mõlemad abielupoolel teenivad? Selle kohta ei ole täielikke statistilisi andmeid, aga läinud aastal on Majanduseministeerium ette võtnud mingisuguse ankeedi ja selle tulemused on järgmised. On võetud täitsa juhuslikult 50 perekonda, kus ainult üks pool on ametis ja kus mõlemad abielupoolel ametis on. Ja mida teie arvate, kummal on rohkem lapsi? Tulemus on see, et seal, kus mõlemad abielupoolel ametis on, seal on lapsi 0,4 last perekonna kohta, seal aga, kus teenib ainult üks pool, on 1,5 last. (V a h e l h ü ü d e d.) Need on tõelikud andmed, see ei ole põhjendus, see on statistika. (V a h e l h ü ü e.)

Edasi pandi veel ankeet toime ühes

pangas. Tulemus oli see, et seal, kus teenivad mõlemad pooled, on lapsi 0,6 last, ja seal, kus teenib üks pool, on 1,2 last perekonna kohta.

Nii näete, et seal, kus mõlemad pooled teenivad, seal on laste arv minimaalne, peaaegu ei olegi lapsi. (V a h e l h ü ü d e d.) Teie ütlete, et kui üksik inimene teenib, siis ei ole väärt, et ta seda kohta peaks. Aga ma küsiks, mis väärtus on sellel, kui mõlemad abielupoolel küll teenivad, aga lapsi neil ometi ei ole. Statistika näitab, et kui mõlemad abielupoolel teenivad kas riigi- või omavalitsuse ettevõtetes, siis on laste arv seal märksa väiksem kui siis, kui ainult üks pool teenib. (V a h e l h ü ü d e d.)

Aganüüd küsime, kuidas mõjub sarnane vallandamine abielu peale? Kas see vast abielude arvu ei vähenda, või nagu proua Reisik ütles, et abiellumine langeb sel puhul nullini? Ja edasi ütles, et naised, kes on kodu seinte vahele surutud, ei loo mingeid uusi väärtusi. Aga, proua Reisik, ma küsiks, kas laste kasvatamine ei ole ka väärtuste loomine? (V a h e l h ü ü e.) Võib-olla, et naiste suurem väärtuste loomine seisabki selles, et nad omi lapsi oskaksid kasvatada. See on küll vist naiste peaväärtuste loomine. Ja kui nad lähevad töö juurest koju lapsi kasvatama, siis ei tohiks selle vastu küll kellelgi midagi olla.

Vaatame edasi, kas võib-olla abiellumisi tuleb siis vahest vähem. Aga meie teame, et meil omavalitsustes ja riigiteenistuses ametnikke on umbes 50.000 ja pooled neist on abielus, tähendab 25.000. 25.000 ametnikku, on meil, kelle abikaasa ei teeni. Nende 25.000 hulgas on umbes ainult 1000 neid, kus mõlemad pooled teenivad. 1000 25.000 kõrval. Ma ütlen, see igatahes ei ole mitte suur protsent. Nüüd võiksime küsida, kuipalju kohti selle seaduse tagajärjel vabaneks? Selle statistika järgi, kus võetud aga arvud minimaalselt, vallandataks umbes 500 ametnikku riigiasutustes ja umbes 350 õpetajaid, ja peale selle umbes 150 ametnikku omavalitsuste asutustes. Nii et läbisegi umbes 1000 ametnikukohta vabaneks. Võidakse öelda, et see vallandatud kohtade arv ei ole suur. Tõsi, see ei ole suur, see on aga siiski midagi, hulk inimesi saaks siiski teenistust. Meil on umbes üle 350 õpetaja kohata, ja tõenäolik näib, et meie võiksime neid õpetajaid enam-vähem kõiki rahuldada, kui abielulised naised vallandatakse. Nii et õpetajate suhtes oleks asi parem. Muidugi kõigile töötajatele intelligentsile ei leidu

kohti, leiba ja teenistust, kuid hulgale siis-ki leiduks siis.

Härra Johanson arvas, et siin võib-olla ei võeta seda nii, nagu peaks võetama, nii, et sotsiaalne olukord ka paraneks. Aga asi seisab selles, et meie anname siin Vabariigi Valitsusele õiguse, ja Vabariigi Valitsus, ta on ikka ja alati meie kontrolli all, meie oleme temale oma usalduse andnud, ja loomulik on, et meie peame ka selles küsimuses usaldama teda, et ta oma parema tahtmise, oma parema teadmise, vastutusetunde ja südametunnistuse järele tegutseb. Need seisukohad, nagu proua Reisik ütles, mis seadust paremaks teevad, oleks Vabariigi Valitsus niikuinii sisse võtnud oma määrustesse. Sest Vabariigi Valitsuse esitaja ütles, et need saavad fikseeritud määrustes, aga kui teie soovite, võib neid ka seaduses fikseerida, ja nüüd on nad siis fikseeritud. Igatahes võetakse vallandamise juures arvesse mitmesuguseid asjaolusid, laste arvu ja pensioni väljateenimise aega. Nüüd öeldakse — härra Martna ja härra Johanson läksid sellest seisukohast välja, — et miks kaugemale ei ole mindud, miks kogu tööpuudust tööta intelligenti juures ei ole lahendatud. Ma ütlen, see on esimene samm, ja esimene samm on alati raske, ja meie ei saa ühe noalõikega kogu pahet parandada, sest tööpuudus on meie tööta intelligenti juures haiguseks. Ei saa üht suurt operatsiooni haige juures korraga teha, vaid siin peame ühe väikese operatsiooni ennem tegema, et teist operatsiooni üldse oleks võimalik teha. Seda ometi arstiteaduski ütleb, et ühekorraga ei saa rasket haigust välja arstida, peab enne vähemal määral eelarstimist toimetama. Käesolev seadus ongi selle õige arstimise esimene aste. (V a h e l h ü ü e.) Lubage mulle eelkõnelejate väidete kohta veel mõningaid märkusi teha. Pr. Reisik tähendas, et oleks pidanud loodama uusi töövõimalusi, aga seda ei ole tehtud. Aga, olge head ja näidake see tee, kõik ütlevad, et tuleb teha, aga ei näita, kuidas teha. Härra Martna ütles, et selleks, et uusi töövõimalusi saada, tuleb tööpalkasid mitte vähendada. Ma ei oska ette kujutada, kuidas see peaks sündima, kui uusi töövõimalusi luuakse ja ühtlasi palku kõrgel hoitakse meie praegusel majandusliku depressiooni ajal. Kui ei saada eelarvet kuidagi kokku, siis selleks, et seda kokku saada, tuleks palkasid tõsta. Ja edasi ütlete, et tööpuudust saab kõrvaldada siis, kui palkasid tõstame. Mina sellest aru ei saa, kuidas see võiks sün-

dida, ja keegi ei ole näidanud kõige väiksematki teed, kuidas see võiks sündida. Ei ole nii-öelda näidatud tumedalt vilkuvat tähekestki, kuhu poole minna. Ükski ei ole seda näidanud. (V a h e l h ü ü e.) Ma ütlesin, väikest, hämaralt vilkuvat tähekest ei suutnud keegi näidata. (V a h e l h ü ü e.) Teie tungite valitsusele selles mõttes kallale, et see on julgenud esimese sammu astuda selleks, et seda suurt tööpuudust, mis meie intelligenti keskel valitseb, kõrvaldada. (V a h e l h ü ü e.) Laske hiir elada, hiir on ka loom.

Nüüd, mis puutub sellesse, keda selle seaduse alusel vallandatakse, siis võib öelda, et õige suur protsent vallandatavatest oleks kõrgepalgaliste meeste naisi. Vähemalt 80% on kõik need, kelle mehed saavad kuus üle 200 krooni palka. Ja kui niisuguste meeste naised vallandatakse, siis uskuge, midagi ei ole katki, midagi selles perekonnas ei rebene. Ja ma usun, et niisuguses perekonnas ka laste arv hakkab kasvama siis. (V a h e l h ü ü e.) Nüüd edasi, ma ütlen, selle seaduse tagasilükkamine tähendaks seda, et Riigikogu ei taha üldse intelligenti juures ettetulevat tööpuudust lahendada hakata, ka mitte mingisuguste abinõudega. Ainult oleks tarvis natukenegi järele mõelda, siis leiaksite, et ei ole mingit põhjust tagasilükkamiseks. Meil tulevad volitused Vabariigi Valitsusele anda, tuleb usaldada Vabariigi Valitsuse head tahet, head veenet ja südametunnet. Loodetavasti lahendatakse see küsimus kord laiemas ulatuses. Kõik need küsimused lahendatakse kord seadusega, aga ühekorraga, täna-homme, järsku ei saa ühtki asja läbi viia. Ja ma ütlen: parem pool muna, kui tühi koor. Sellepärast tuleks igatahes selle seadusega leppida, kui hädaaja paratamatusega, sest ega ei ole ju sarnaseid abinõusid, millega võiksime ühe ropsuga üht suurt häda kõrvaldada. Ja suur häda on tööpuudus intelligenti seas. Ja kui tahetakse tööpuudust vähendada, siis võtame seaduse vastu, sest tööpuudus intelligenti hulgas suurendab ka tööpuudust kehalise töö tegijate juures. Sellepärast ka need, kes tahavad kaitsta kehalise töö tegijaid ja võitlevad üldse tööpuuduse kõrvaldamise eest, arvan, ka need toetavad seda seadust.

M. Martna (fakt, märk.): Rkl. Lauri väljenduste ja tunnistuste iseloomustamiseks ütlen järgmist. Keegi inimene, kes statistikast midagi teab, ei nimeta statistikaks seda, kui siit ehk sealt 2—10 abielu-

paari laste suunas vaatluse alla on võetud. See on midagi muud, kui statistika. Sel last asja statistikaks ei nimetata.

L. R a u d k e p p: Tööpuuduse küsimus pole uus küsimus. Sellest küsimusest kirjutatakse ja kõneldakse juba paar aastat ning isegi rohkem. Kahjuks tuleb öelda, et meie riigielus nii mõnigi muudatus, mis ette võetakse, hilja tuleb. Meie oleksime pidanud selle küsimuse käsile võtma asjalikult ja põhjalikult juba varem ja võib-olla siis ei oleks ta nii valus olnud.

Teiseks tähendaksin sellele, et selle küsimuse põhjalik ja õiglane otsustamine raskendub selle tõttu, et Riigikogu läheb varsti laiali, millepärast tuleb ruttu teosteda. Kas selles ruttuteotsemises leitakse õige tee, võib küsitav olla.

Siin huvitab mind see osa, mis puutub õpetajatesse, kuna omavalitsuse ja riigiteenijate olud mulle vähem on tuntud. Ma püüaksin siin olla täiesti erapooletu ja õiglane. Õpetajate kohta nimetati siin juba, et seal on abielusolevate pedagoogide arv kõige suurem, nimelt 5000 õpetaja kohta, arvates alg- ja keskkoolis kokku, umbes 900, kuna riigi- ja omavalitsuse teenijate juures vastavad arvud on 25.000 ja 1000, tähendab 1000 on abielusolevaid ametnikke.

Kui meie tahame kõrvaldada tööpuuduse koolide alal, siis on siin teatud raskused olemas, ja kas see ongi kõige parem abinõu, asuda vallandamise küsimuse juurde jaatavas mõttes. On ju võimalus anda tööd neile, kes seda ootavad. Meil on reservis õpetajaid 350. Sellesse arvasse kuuluvate algkooliõpetajate hulgas on umbes 100, kelle kvalifikatsioon ei ulata sellele tasemele, mis nõuetav oleks. Mispärast ei saa seda küsimust nii lahendada, et osa tööd võetakse abielusolijate teiselt poolt, ütleme 50%, ja antakse see töö neile, kes praegu on töötä. 50% on 900 õpetajakohast 450. Selle tagajärjel vabaneks umbes 450 kohta. (V a h e l h ü ü e.) Härra Martinson, see küsimus — korteriküsimus — vast nii terav ei olegi. Nii et tingimata need 330 õpetajat, kellel kohta ei ole, leiaksid koha.

Meie ei tohi unustada, et koolitöös ja pedagoogikatöös üldse ikkagi naiste kaastöö on tähtis. Igaüks, kes koolielus on olnud ja seal tööd teinud, see teab, et kui õppenõukogu koosseis on ühekülgne, siis ei ole see lastele hea. Kõige parem küsimuste lahendamine on nõukogus, mille

koosseisu kuuluvad niihästi ühed kui teised pooled.

Kui tahetakse vallandada õpetajaid, kes on abielus, siis lahkuks neid palju. Aga ometi on suurem osa neist teinud väärtuslikku tööd.

Nimetaksin siin juhuse, mis aset leidis paari aasta eest Tallinnas. Kui küsimuse all oli, kas ei tuleks vallandada naisõpetajaid, kelle mehed teenivad, siis anti see küsimus lahendada õpetajatele enestele. Seal lepiti kokku, naised, kellel mehed olid kohtadel, leppisid vabatahtlikult kokku teistega — neid oli 7—8 õpetajat — kes oleksid tööta jäänud. Üldiselt ei vallandatud kedagi. Need, kes oleksid tööta jäänud, said tööd, ja nii lahendati see küsimus kokkuleppel. Kas ka siin ei oleks võimalik kokkuleppeteel küsimust lahendada?

Need märgukirjad, mis härra Laur ette luges, väärivad tähelepanu, samuti härra Lauri poolt ettetoodud mõtted. Meie peaksime siin leidma niisuguse kompromissi, mis rahuldab nii üht kui teist poolt. II lugemisel teen §§ 1, 4 ja 6 kohta eriettepanekud, mis käiksid õpetajate kohta. Tuleb vahet teha õpetaja ja riigi- ja omavalitsuse ametniku töö vahel. Õpetajaamet on kvalifitseeritum, õpetaja peab palju jõudu kulutama ja aega, et jõuda niikaugele, et võiks olla pedagoog, mida omavalitsuse ja riigiametnikud ei tarvitse teha. Ei võiks seadusega ikkagi õpetajate tööd ja nende erioskust ignoreerida, et ainult selle põhimõtte tagajärgede järele tulevad kõik ühtviisi vallandada selle seaduse raami piirides. Õpetajate suhtes oleks vastav hindamine tarvilik. Nemad on igatahes kvalifitseeritud tööjõud. On väga arusaadav, missugune on maarahva meeoleolu õpetajate vastu, kui lugeda „Kaja“ ja teisi maalehti, kus rohkem kirjeldatakse maa elust ja olust. On päris selge, et maarahvas ei ole praegusel juhtumil, ja eriti sel raskel ajal, rõõmus selle üle, kuidas õpetajate elu-olu on seotud vähemate raskustega, kui põllupidajate oma. See on ajutine nähe. Endisel ajal elasid õpetajad väga rasketes oludes, tsaariajal, 50—60 aasta eest, tõesti nende elu ja nende töö oli raske ja tasu oli äärmiselt väike. Kui olukord on nüüd välja kujunenud niisuguseks, et õpetajate elu ja töövõimalused on paremad, kas tarvitseks siis kohe kadedaks minna? Kui majanduslikud olud paranevad, siis tingimata põllumeeste ja põllurahva olud ühes sellega paranevad. See ei ole loodetavasti mitte kauakestev olu-

kord. Tähendaksin ka veel sellele, kust see tuleb, et maal on teatud umbusaldus maalolevate algkoolide ja õpetajate vastu. Seda tuleks siin puudutada. See ei ole tingitud palgaoludest, vaid mõnedest teistest momentidest. Näiteks, usuõpetajate läbi on tekkinud teatud umbusaldus rahva keskel algkooli vastu. Ja siin oleks võidud tõesti rohkem ära teha sel kujul, et määrusega reguleerida küsimust, kas usuõpetaja peaks olema kristliku koguduse liige või mitte. Pooldan esimest. Usuõpetaja õpetab küll, ta teoreetiliselt ei ole kiriku ega usuõpetuse vastane, aga suhtub külmalt kirikuella.

Juhataja: Rkl. Raudkepp. Teie kaldute kõneteemist kõrvale.

L. Raudkepp: Igatahes on teisi põhjusi olemas, mis tekitavad teatud umbusaldust maal algkooli vastu, ja need põhjused tuleksid ka kõrvaldada. Ka usuõpetuse kontrollimine ei ole küllalt välja arenetatud. Muu seas on ka raske kaaluda ja korraldada, kuidas tuleb õpetaja kandidaatidele, kes loodavad koolipõllul tööd saada ja kes peavad kaks praktika-aastat töötama koolis, seda võimaldada. Kahjuks ei anna olud selleks alati võimalust, ja lõppude-lõpuks jäävad nad ilma kutsetunnistusest. Kui siin nüüd natukenegi saaks vastu tulla, siis oleksid nende soovid ja nõuded teatud määral rahuldatud. Kui vähendada nende tundide arvu, kes abielus, 50% võrra, siis saaks vähendada reservisolevate, teenistust ootavate õpetajate arvu õige palju.

Kristlikust seisukohast oleme huvitatud sellest küsimusest ka veel selles mõttes, et vabaabielu suurenemist meie keegi ei poolda. Ja kui see eelnõu sel kujul läbi läheks, kui esitatud on, siis igatahes soodustatakse vabaabielu, ja mina ei saa ühineda ses suhtes lugupeetud härra Martina väidetega, et põhimõttelikult saaks pooldada vabaabielu. Tähtis on ka üks küsimus, mis otsekohe ei ole ühenduses selle eelnõu tekstiga. Riigikassa on ometi sellest huvitatud, et vähendada kulusid, ja kui niipalju on räägitud sellest, miks õpetajad saavad suvel palka, kui ei ole tööd, kas ei ole siis võimalusi, ja ma arvan, et õpetajad on sellega ka lõppude-lõpuks nõus kandma ühiselt raskusi, et vähendatakse suvekuudel palka. Miks siis mitte? On mitmesuguseid võimalusi, nende üle tuleb ainult järgi mõelda, et see kibe meeleolu, mis maal on ja mis põhjendatud on,

et see kibe meeleolu õpetajate kohta tingimata pehmeneks, paraneks. Kui suudetakse tööd anda neile, kellel seda praegu ei ole, nimelt 350 õpetajale, ja ei vallandata kedagi neist, kes praegu ametis on, vaid ühele osale vähendatakse tööd, siis on ometi mõeldav, et on võimalik ka niiviisi küsimust lahendada, ja niisugune lahendamine on igatahes kõige ratsionaalsem. Kahjuks oli vähe aega, et komisjonis oleks võidud põhjalikult läbi arutada ja läbi kaaluda kõiki neid küsimusi, — seda tuleb lühidalt teha siin. Võib ainult soovida, et Vabariigi Valitsus täidaks seadust tõesti õiglaselt, see usaldus mul on, ja et Vabariigi Valitsus teeks seda nii, et mitte tekitada niisugust kibedat meeleolu, mis on kahjulik meie riigi mõttele. Ja kas vallandamine täies ulatuses on kasulik neile perekondadele, kust perenaised vallandatakse, on nüüd ikkagi küsitav. Ärgem seiskem mitte nii äärmustes, vaid püüdkem leida keskteid, mis viivad sihile paremate abinõudega.

Juhataja: Juhatuselt on ettepanek määrata koosolekule vaheaeg kuni kella 1/25, ja pärast vaheaega minnakse päevakorras edasi, kuni seaduseelnõud on I lugemisel vastu võetud. Siis juhatus tuleb arvata vasti ettepanekuga uue koosoleku määramiseks.

Ettepanek võetakse vastu. Vaheaeg kl. 15.10 min. — kl. 16.47 min.

Koosolekut juhatab teine abiesimees **R. Penno.**

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp.**

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

30. Riigikogu liikmete tasu- ja sõiduraha seadus — I lugemisel.

Koosseisu ja kodukorra komisjoni aruandja **A. Laur:** Koosseisu ja kodukorra komisjon tegi praegumaksvas seaduses järgmised muudatused. Vähendas praegust kuutasu 20% võrra, nii et kuutasuks jääb 140 krooni. Vastavalt Riigikogu liikmete kuutasu vähendamisele vähendati Riigikogu Esimehe kuutasu 20% võrra, sest ei peetud otstarbekohaseks, et Riigikogu Esimehe kuutasu määr oleks Riigivanema palgamäärast. Teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

31. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja V. Hasselblatt: Lugupeetud rahvasaadikud! Kuigi viimasel silmapilgul enne Riigikogu laialiminekut esitati Riigikogu-le ärimaksu seadus, siiski rahaasjanduse komisjon vaatas selle läbi, kusjuures ühe poole seadusest võttis vastu ja teise poole lükkas tagasi ehk õigemini jättis läbi arutamata. Valitsuse eelnõus oli ette nähtud apteekide maksude ühtlustamine selles mõttes, et linna- ja omavalitsuste ja haigekassade apteegid saaksid vabamüügi alal maksustatud samuti nagu eraapteegid. § 526 muudeti selles suunas, et ärimaksu komisjonil oleks õigus oma äranägemise järele tõendusi fiktiivseteks või kahtlasteks tunnistada j.n.e. Rahaasjanduse komisjonile paistis, et see uuendus olla ühekülgne ja et puudub aeg selle valitsuse soovi läbiviimiseks ja läbiarutamiseks.

Teised muudatused käivad ettevõtete maksustamise otstarbeks liigitamise kohta, ja seal rahaasjanduse komisjon pooldas valitsuse ettepanekut, samuti ka selles osas, mis käib rändkauplejate kohta, kes tulevad Eestisse, kauplevad mõne aja ja ei maksa mingeid maksusid. Ka see paragrahv leidis täielikku pooldamist. Vahepeal, rahaasjanduse komisjoni töö lõpul, oli mul kui aruandjal härra Majanduseministriga läbirääkimine, mil puhul teen II lugemisel kaks paranduse-ettepanekut. Üks paranduse-ettepanek käib nende kulude kohta, mis ettevõtetele välismaa vekslite kinnituse summade suhtes — delcredere. Praegumaksuva seaduse järele ei või kinnituse summad maksuameti arvates arvata kuludena ja tuludest maha võtta, mis muidugi on ebaõige. Peale selle on härra Majanduseminister nõus § 526 muudetud kujul

siiski Riigikogule vastuvõtmiseks ette panna, ja ma luban enesele selle ette kanda ja palun neid Riigikogu liikmeid, kes selle küsimuse kohta huvi tunnevad, mõned eksemplarid minu käest vastu võtta. See paragrahv uues redaktsioonis käib järgmiselt: „§ 526. Esitatud aruanded ja bilansid vaadatakse läbi ärimaksu komisjoni poolt kõigi olemasolevate andmete põhjal. Kui ärimaksu komisjoni poolt 6 kuu jooksul pärast aruande esitamist komisjonile ei nõuta aruannete juurde täiendavaid teateid ega tehta aruannetes leiduvate väljaarvete õigluskohta vastulauseid, loetakse aruannete ja bilansside järele väljaarvatud puhtakasu ja põhikapitali määr ettevõtte lisa-ärimaksu alla heitmiseks kinnitatuks. Täiendavate teadete nõudmise puhul peab ärimaksu komisjon tegema lõpuotsuse kolme kuu jooksul nende teadete esitamise päevast arvates.

Kui aruandes näidatud ettevõtte läbimüügi (läbikäigu) või brutto kasu, samuti ka puhtakasu summa ei ole tõendatud, siis on ärimaksu komisjon õigustatud toimetama maksustamist läbimüügi hindamise alusel Otsemaksu seaduse § 551 korras.“ Esimene osa on senine tekst, teine osa aga uus ja see võimaldab sel puhul, kui puhtakasu ja bruttokasu pole tõendatud raamatutega, tarvitusele võtta § 551 ja maksustada liigitamise järele.

Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

32. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Juhatus ettepanekul otsustatakse lõpetada koosolek ja pidada järgmine koosolek 15 minuti pärast. (Päevakord vaata 236. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 28.)

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 17.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretärid (allkirjad).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

